

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1916, kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., dels Kungl. Maj:ts i punkten 28 under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister, dels ock sex i ämnet väckta motioner.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Schotte, Olof Jonsson, Ekelund, Carl G. Ekman*, Nilsson i Kabbarp, Anderson i Råstock*, Jönsson i Slätåker, Söderbergh*, Dahl, Tisell, Holmdahl och Lindley i Söderhamn.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 31 december 1915 dagtecknad proposition, nr 6, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande,

2:o lag angående ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 6 saml. 2 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

3:o) lag om ändrad lydelse av 2, 10, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket,

4:o) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring,

5:o) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet,

6:o) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet,

7:o) lag om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning,

8:o) lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad,

9:o) lag om ändring i vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom,

10:o) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, samt

11:o) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Vidare har Kungl. Maj:t i punkten nr 28 under statsverkspropositionens andra huvudtitel föreslagit riksdagen, att — under förutsättning att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., antager lag i ämnet — till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister i huvudsaklig överensstämmelse med 1914 års fastighetsregisterkommissions förslag och i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, på *extra stat* bevilja ett reservationsanslag å..... kronor 600,000 och att härav för år 1917 anvisa ett belopp av » 50,000, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt under år 1916.

Ovan omnämnda lagförslag hava följande lydelse:

1:o)

»Lag

innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande.

Härigenom förordnas som följer:

I stad skall fastighetsregister enligt de grunder Konungen bestämmer uppläggas och föras på stadens bekostnad.

Det åligge ock köping och annat samhälle på landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad, att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande beträffande mark, som efter ty Konungen förordnar skall registreras enligt de bestämmelser, som meddelas för stad.

Stad, som lyder under landsrätt, så ock köping eller annat samhälle på landet, som ovan nämnts, skall likväl ej åligga att svara för kostnaderna för de uppgifter, vilka för registret skola lämnas av den, som för fastighetsboken, eller av vederbörande häradsskrivare eller landskontor, ej heller att, där registret upplägges och föres av förste lantmätaren i länet, ersätta statsverket härav föranledda kostnader.

Till de med registrets uppläggande förbundna kostnader må stad och annat samhälle, som i denna lag avses, efter ty särskilt förordnas erhålla bidrag av statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

2:o)

»Lag

om ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skola erhålla följande ändrade lydelse:

7:o) mål om fastställande av jordebok, om upptagande i eller utslutande ur jordebok av fastighet eller särskild anteckning, om ändring i förhållande, varom uppgift finnes i jordebok införd;

mål, som uppkomma i anledning av fastighetsregistrets uppläggande och förande;

de i denna § eljest ej nämnda mål om förmåner, rättigheter och skyldigheter, vilka åtfölja fastighet på grund av dess särskilda natur och egenskap;

11:o) mål om avsöndring från fastighet under enskild äganderätt eller stadgad åborätt;

mål om avgäld från avsöndrad lägenhet, om fördelning av mantal eller utskylder mellan stamfastighet och avsöndrad lägenhet;

mål om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning;

mål, huruvida fastighet är av beskaffenhet att den må förvärfvas av bolag eller förening, mål om tillstånd till ägostyckning;

mål om undantag från tillämpningen av de med avseende å arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne gällande särskilda bestämmelser;

mål om naturminnesmärkens fredande;

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

3:o)

»Lag

om ändrad lydelse av 2, 10, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket.

Häri genom förordnas, att 2, 10, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Är jord å landet oskiftad och vill delägare laga skifte därå erhålla; have där vitsord till.

Ej må dock sådant skifte äga rum å jord, som ingår i tomtindelning i köping eller å annan ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes.

10 §.

Huruvida jord skiftas må, som till stad hörer och samfällig är, därom gälle vad särskilt för varje stad kan vara stadgat, eller, då fråga om skifte av sådan jord väckes, varder förordnad.

Har stadsjord blivit genom teg- eller storskifte i flera skiften lagd och vill delägare däri laga skifte erhålla; då bör, så framt ej alla delägarna därom åsämjas, på prövning i varje fall ankomma, huruvida sådant skifte, till ännu större nytta och bekvämlighet för delägarna, må tillåtas.

Ej må dock jord, som ingår i tomtindelning i stad, ingå i skifte efter denna författning.

51 §.

Vad nu rörande rågångar i förening med ägoskiften stadgat är, gälle även, då fråga därom, utan sammanhang med skifte, förekommer; men äge icke tillämpning å gräns för tomt i stad eller köping eller å annan ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes.

59 §.

Vad nu rörande ägoutbyte mellan byar och hemman i förening med ägoskifte stadgat är, gälle även, då fråga därom, utan sammanhang med sådant skifte, förekommer, likasom ock då stadsjord möter ägor å landet, eller fråga eljest uppstår om utbyte av stadsjord mot äga å landet.

Jord, som ingår i tomtindelning i stad eller köping eller å annan ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må ej ingå i ägoutbyte.

83 §.

Hindras ordentlig och formlig skiftesläggning av anlagda ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, eller av sådana till hemman hörande lägenheter, som lagligen därifrån upplåtna blivit, eller av sådana inom skifteslaget belägna utjordar eller urfjällar, vilka tillhöra hemman i annat skifteslag och ej kunna efter stadgandet i 56 § utbytas; då skola dessa lägenheter i skiftet ingå och, efter delningsgrund och gradering, jämngoda utstakas å de

ställen, där det till beredande av ett redigt skifte lämpligen ske kan; och gånge med utflyttnings- och odlingskostnaderna, som i 13 kap. stadgat finnes. Ägare av det hemman, varifrån lägenhet blivit under nyttjanderätt på viss tid eller livstid upplåten, före vid skiftet därför talan; börande, vid fråga om utbyte av ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, regementsfullmäktig, efter anmälan från lantmätaren, tillförordnas.

Ingår jord, som från hemman upplåtits, i tomtindelning i köping eller å annan ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må den ej på sätt i denna § sägs ingå i skifte.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

4:o)

›Lag

**angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen
den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och
jordavsöndring.**

Härigenom förordnas, att 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring skola erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Jordområde, som avsöndras för alltid, skall av lantmätare eller annan i ägomätning kunnig person avfattas å karta, upptagande jämte den avsöndrade jorden sådana fasta punkter och mätningsuppgifter att områdets läge varder fullt bestämt.

Avhandling rörande jordavsöndring för alltid, vilken handling skall innehålla noggrann beskrivning å den avsöndrade jordens storlek, läge och gränser, skall jämte kartan över det avsöndrade området ingivas till Konungens befallningshavande, som har att, därest avhandlingen så väl med hänsyn till avsöndringens storlek som ock i övriga avseenden är med denna lag överensstämmande, meddela fastställelse å avsöndringen.

Innan ärendet av Konungens befallningshavande avgöres må, där så nödigt finnes, yttrande av lantmätare inhämtas.

Önskar sökande återfå för fastställelse av avsöndring ingiven karta, vartill ej enligt de av Konungen om redovisning av lantmåteriförrättningar meddelade föreskrifter koncept skall överlämnas i offentlig myndighets förvar, vare sökanden skyldig gälda kostnad för kopia av kartan.

26 §.

Sedan fastställelse meddelats å avsöndring av lägenhet för alltid, skall, på sätt särskilt är föreskrivet, lägenheten införas i fastighetsregistret.

Med jord eller annan lägenhet, som under äganderätt avsöndras efter vad ovan sägs, skall lagfaras, såsom om fast egendom i allmänhet finnes föreskrivet.

Med avhandlingar om avsöndring av lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna hemman förfares på samma sätt, som då åborätt å sådana hemman överlåtes.

27 §.

Avsöndring enligt denna lag må ej äga rum i stad, ej heller i köping eller annat samhälle å landet, såvida fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser föres för samhället i dess helhet.

Å annan ort på landet må avsöndring av område, som ingår i tomtindelning, ej äga rum med mindre området sammanfaller med tomt, som enligt den indelning skall bildas, eller, där i tomt ingå delar av skilda fastigheter, med sådan tomtedel. För genomförande av tomtindelning å sådan ort må avsöndring på ansökan av områdets innehavare kunna medgivas utan hinder därav att avhandling rörande områdets upplåtande icke upprättats eller ingivits; och skall vad denna lag innehåller om storleken av område, som må avsöndras, icke äga tillämpning i avseende å område, varom nu är fråga. Ej heller skall vad denna lag innehåller om förbud i vissa fall mot avsöndring utgöra hinder för avsöndring av område, varom nu är fråga, utan att dock innehavare härigenom må tillkomma vidsträcktare rätt att förfoga över området än vad lag och författning eljest medgiva.

Häftar hemman, varifrån för tomtindelningens genomförande avsöndring ägt rum annorledes än i enlighet med de i allmänhet beträffande avsöndring gällande bestämmelser, för tionde, ränta eller annan sådan avgäld, eller eljest för allmänna utskylder och besvär, i vilkas utgörande den avsöndrade lägenheten icke omedelbart deltagar, eller för lån, som av allmänna

medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta, och utgör den avsöndrade lägenheten ensam eller tillsammans med vad redan kan vara från hemmanet avsöndrat mera än en femtedel av hemmanets ägovidd, skall i fråga om den avsöndrade lägenhetens ansvar för sådant åliggande vad i 37 § 3 mom. av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom är stadgat om avsöndrad lägenhets ansvar för intecknad gäld äga motsvarande tillämpning.

28 §.

Twister rörande avsöndring av lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna hemman skola upptagas och fullföljas på enahanda sätt som twister angående dylika avsöndringar från frälse- och skattehemman.

Över Konungens befallningshavandes beslut i fråga, som i 21, 22 eller 27 § omförmäles, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

29 §.

1 mom. Vad i denna lag är stadgat om hemman skall med den inskränkning, som här nedan sägs, gälla även om hemmansdel, som genom hemmansklyvning eller ägostyckning tillkommit, så ock i tillämpliga delar om varje under särskilt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring. Vid ägostyckning å sådan lägenhet skall, i stället för att mantal åsättes varje lott, bestämmas det inbördes förhållande, efter vilket lotterna skola deltaga i utgörandet av lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

Är hemmansdel eller lägenhet, som här avses, till läge och beskaffenhet sådan, att den företrädesvis ägnar sig till byggnadstomt, eller består dess värde till huvudsaklig del i vattenfall, fiske eller annan dylik förmån, eller i byggnader, eller andra anläggningar, må ej emot delägares bestriktande klyvning äga rum, där den prövas lända honom till förfång.

2 mom. I fråga om klyvning och avsöndring skall vad som gäller om lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring, jämväl tillämpas å för alltid avsöndrad lägenhet; dock att från lägenhet, som sist är sagd, ytterligare avsöndring för alltid må ske utan inskränkning till viss del av ägovidden.

3 mom. Område, som ingår i tomtindelning i stad eller köping eller

å annan ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må ej klyvas eller styckas enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916; dock att vad i 21 och 26 §§ före den 1 januari 1909 var stadgat om åliggande för Konungens befallningshavande att i sammanhang med fastställelse å avsöndring åsätta lägenheten särskilt namn och nummer samt om antecknande i kronans jordebok av avsöndring skall gälla, där fastställelse å avsöndring ifrågakommer, innan fastighetsregister upplagts för den ort, lägenheten tillhör. Vad i 29 § är föreskrivet angående klyvning av avsöndrad lägenhet skall, utan hinder av vad 31 § innehåller angående äldre lägenheter, jämväl å dem äga tillämpning.»

5:o)

›Lag

om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet.

Härigenom förordnas, att 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sedan beslut, som i 5 eller 6 § avses, blivit meddelat, varde, på sätt särskilt är föreskrivet, lägenheten, där sådant tillförenej ägt rum, införd i fastighetsregistret; och skall anteckning om beslutet ske i fastighetsregistret samt, där lägenheten eller dess stamhemman tillhör landet, jämväl i jordeboken.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916. Å ort, där fastighetsregister då ej finnes, üger lagen dock ej tillämpning, förrän fastighetsregister för den ort blivit upplagt.»

6:o)

»Lag

**om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907
angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet.**

Härigenom förordnas, att 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Har i ärende, varom i 2 § förmäles, lägenhetens ägare styrkt, att ersättning, som för avgäldens avlösning tillkommer hemmanets ägare, till denne utgivits, förordne Konungens befallningshavande att i fastighetsregistret samt, där lägenheten eller dess stamhemman tillhör landet, jämväl i jordeboken skall införas anteckning att avgäldsskyldigheten upphört.

6 §.

Sedan förordnande givits, som i 3 § avses, varde på statsverkets kostnad meddelande därom genom tryck kungjort så som med Konungens befallningshavandes kungörelser vanligen förfares.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

7:o)

»Lag

**om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 31 augusti 1907 angående
stadsplan och tomtindelning.**

Härigenom förordnas, att 7 § i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nybyggnad inom kvarter må ej ske utöver gällande tomtgräns. Å område, som enligt gällande tomtindelning utgör en tomt, men varav sär-

skilda delar äro i olika ägares hand, vare nybyggnad ej tillåten. Har tomt bildats genom åtgärd, till vilken enligt lag rättens medgivande skall sökas, vare nybyggnad å tomt i intet fall tillåten, innan sådant medgivande lämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

8:o)

»Lag

med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP.

Om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning.

1 §.

Från fastighet i stad må område, som ej ingår i tomtindelning, avskiljas till särskild fastighet genom avstyckning på sätt nedan sägs.

2 §.

Avstyckning verkställs av lantmätare eller annan i ägomätning kunnig person, för vilken förordnande utfärdas av Konungens befallningshavande efter ansökan av fastighetens ägare. I fall, då område, som skall avstyckas, blivit till annan överlätet, äge ock han rätt begära förordnande, som nu sagts. Har sökanden till förrättningsman föreslagit annan än lantmätare eller i stadens tjänst anställd mätningsman, pröve Konungens befallningshavande, huruvida förrättningen kan åt honom anförtros.

Vid förrättningen skola skiftesstadgans föreskrifter rörande annan

lantmåteriförrättning än laga skifte äga motsvarande tillämpning, så vitt icke nedan annorlunda stadgas.

3 §.

Avstyckning må verkställas utan biträde av gode män, så vitt icke är fråga om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, eller ock förrättningsmannen eller sakägare finner biträde av gode män erforderligt.

Bestämmas under förrättningens gång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning av åtgärd, som vidtagits därförinnan.

4 §.

Utan hinder av att kungörande och kallelse ej verkställts i den i 22 och 23 §§ skiftesstadgan bestämda ordning må avstyckningsförrättning företagas, därest ägaren av stamfastigheten samt i fall, då område, som skall avstyckas, blivit överlåtet till annan, jämväl denne infinna sig eller av förrättningsmannen blivit bevisligen kallade till förrättningen samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

5 §.

Huru gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, skall bestämmas, därom gälle vad i 5 kap. skiftesstadgan sägs om rågångar. Sådant bestämmande skall ej äga rum, där det ej påfordras å någondera sidan eller av förrättningsmannen aktas nödigt. Gräns mot fastighet utom stadens område må ej bestämmas vid avstyckningsförrättning, med mindre förrättningen verkställas av lantmätare.

6 §.

Avstyckning skall så verkställas, att såväl stamfastigheten som det område, som skall avstyckas, kommer att äga rätt till nödiga vägar.

Servitut till förmån för fastighet, som beröres av förrättningen, må läggas å annan sådan fastighet i den mån sådant är tillåtet vid laga skifte.

Kan väg för område, som skall avstyckas, ej annorledes lämpligen

beredas, må området, i den mån för nämnda ändamål erfordras, vid avstyckningen tilläggas rätt till delaktighet i område, som vid lantmäteri-förrättning avsatts för gemensamt behov.

7 §.

Förrättningsmannen åligger att föra protokoll över allt, som förekommer vid förrättningen. Har det avstyckade området blivit till annan överlåtelse, skall den därom upprättade avhandling införas i protokollet eller i styrkt avskrift biläggas detta.

8 §.

Har överlåtelse av det område, som skall avstyckas, icke ägt rum, bestämme fastighetens ägare, med iakttagande av vad i detta kapitel är föreskrivet, huru avstyckningen skall verkställas.

Kunna, då fastigheten äges av flera gemensamt, dessa ej förena sig om sättet för avstyckningens verkställande eller finner förrättningsmannen eller, där han biträdes av gode män, förrättningsmännen vad av fastighetens ägare blivit bestämt vara stridande mot föreskrifterna i detta kapitel, varde beslut meddelat, att avstyckningen ej kan äga rum.

9 §.

Har det område, som skall avstyckas, blivit till annan överlåtelse, lände den därom upprättade avhandling till efterrättelse.

Träffa sakägarna utöver vad avhandlingen innehåller överenskom-melse i ämne, som angår förrättningen, såsom att servitut till förmån för en av styckningen berörd fastighet skall läggas å annan sådan fastighet eller med avstyckat område följa rätt till delaktighet i område, som vid lantmäteriförrättning avsatts för gemensamt behov, skall därom upprättas skriftlig förening, som underskrives av sakägarna och bestyrkes av gode männen eller, där sådana ej biträda vid förrättningen, av förrättningsmannen, samt bilägges protokollet.

Uppkommer mellan sakägarna tvist om den rätt, som enligt avhandlingen eller träffad förening tillkommer en var av dem, hänvisas de att vid vederbörlig domstol utföra sin talan, och vile emellertid förrättningen.

Förekommer ej sådan tvist eller har den blivit avgjord genom laga kraft ägande beslut, undersöke förrättningsmannen eller, där han biträdes

av gode män, förrättningsmännen, huruvida vad av sakägarna kan vara avtalat eller bestämt eller vad berörda beslut innehåller utgör hinder för avstycknings verkställande i enlighet med föreskrifterna i detta kapitel, samt meddele, där sådant hinder finnes föreligga, beslut att avstyckningen icke kan äga rum.

10 §.

Förrättningsmannen åligger att utmärka avstyckningen å karta. Där ej sakägare påyrkar upprättande av fullständig karta, skall avstyckningskarta upptaga allenast det avstyckade området jämte sådana fasta punkter och mätningsuppgifter, att det avstyckade områdets läge blir fullt bestämt. Förrättningsmannen teckne ock å kartan tydlig beskrivning med hänvisning till varje å kartan upptaget område jämte uppgift i vad mån servitut till förmån för en av avstyckningen berörd fastighet lagts å annan sådan fastighet eller med avstyckat område följer rätt till delaktighet i område, som vid lantmåteriförrättning avsatts för gemensamt behov. Kan beskrivningen ej lämpligen införas å avstyckningskartan, har förrättningsmannen att upprätta särskild beskrivning, huru avstyckningen blivit verkställd.

11 §.

Förrättningsmannen skall å marken utstaka och rörlägga skillnadslinjerna mellan stamfastigheten och det avstyckade området, på sätt i 104 § skiftesstadgan föreskrives om skillnadslinjer vid laga skifte, ävensom häröver upprätta fullständig och noggrann beskrivning i enlighet med vad i 52 § skiftesstadgan sägs om rågångs- och rösebeskrivning. Beskrivningen tecknas å kartan eller införas i särskild handling, allt efter som i varje fall prövas lämpligast.

Har vid förrättningen gräns bestämts på sätt i 5 kap. skiftesstadgan sägs, må beskrivningen av sådan gräns tecknas å kartan, där det finnes lämpligt.

12 §.

Sedan skillnadslinjerna mellan stamfastigheten och det avstyckade området ävensom övriga gränser, som vid avstyckningen må hava bestämts, blivit utstakade och rörlagda samt alla till förrättningen hörande

frågor i övrigt blivit avgjorda, skall förrättningsmannen å sammanträde med vederbörande sakägare till sökanden eller annan, som utses av sakägarna, utgiva ett exemplar av kartan och samtliga förrättningshandlingar emot bevis, som bilägges konceptakten, ävensom tillkännagiva att förrättningen är avslutad.

Sakägare, som vill fullfölja talan emot förrättningen, har att inom trettio dagar från dess avslutande till magistraten ingiva sina besvär eller ock på eget äventyr insända dem dit med posten så tidigt, att de före sagda tids utgång komma magistraten tillhanda; och skall underrättelse härom av förrättningsmannen meddelas sakägarna å det sammanträde, varvid förrättningen förklaras avslutad.

Inom samma tid har förrättningsmannen, evad besvär anförts eller icke, att överlämna konceptakten till magistraten.

Vad sålunda stadgats i fråga om klagan över verkställd avstyckning gälle ock i fall, då, på sätt i 8 eller 9 § sägs, beslut meddelats att avstyckning icke kan äga rum; dock att i sådant fall det skall åligga magistraten, där besvär anförts, att infordra förrättningshandlingarna från förrättningsmannen.

13 §.

Då tid för klagan över verkställd avstyckning gått till ända utan att förrättningen klandrats eller ock anförda besvär blivit ogillade genom beslut, som äger laga kraft, har magistraten att, ifall hinder enligt detta kapitel ej möter, meddela fastställelse å avstyckningen ävensom, så vida framställning därom gjorts, åsätta det avstyckade området särskilt namn.

Genom fastställelse å avstyckningen tillkommer ej ägaren vidsträcktare rätt att förfoga över fastigheten än vad lag och författning eljest medgiva.

14 §.

Häftar fastighet, varifrån avstyckning ägt rum i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel, för tionde, ränta eller annan sådan avgäld eller eljest för allmänna utskylder och besvär, i vilkas utgörande det avstyckade området icke omedelbart deltagar, eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta, skall i fråga om det avstyckade områdets ansvar för sådant åliggande vad i 37 § 3 mom. av förordningen den 16

juni 1875 angående inteckning i fast egendom är stadgat om avsöndrad lägenhets ansvar för intecknad gäld äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Vad ovan sägs beträffande avstyckning från viss fastighet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om avstyckning från mark, som ej ingår i fastighetsindelning.

2 KAP.

Om förändring av tomts område, så ock om sammanläggning till tomt av områden, som förut ej ingå i tomtindelning.

16 §.

Vill i stad någon till en tomt sammanlägga flera tomter eller områden, som förut ej ingå i tomtindelning, eller från tomt avstycka viss del att med annat område sammanläggas till en tomt, eller med tomt sammanlägga område, som förut ej ingår i tomtindelning, eller tomtedel, som förvärvats i den ordning gällande författning om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov föreskriver, söke rättens medgivande till den åtgärd.

17 §.

Visar ej den, som söker medgivande, varom i 16 § sägs, att genom laga kraft ägande beslut förordnande meddelats om den tomtbildning, varom fråga är, varde ansökningen avslagen.

Lag samma vare, där i lagfartsprotokollet finnes antecknat att klander blivit instämt å fång till område, varom fråga är, eller rätten därtill eljest finnes tvistig eller sådant område är utmätt eller beslut meddelat om dess försäljning i den ordning, som om utmätt fast egendom är stadgad.

18 §.

Sammanläggning av tomter må ej av rätten medgivas, utan så är, att sökanden vunnit lagfart å tomterna samt ej mer än en av tomterna är

besvärad av beviljad eller sökt in-teckning eller ock, där flera av tomterna äro sålunda besvärade, icke någon av dessa häftar för andra in-teckningar än sådana, som äro i samma in-bördes ordning gällande jämväl i en var av de andra; skolande vad nu sagts om in-teckning tillämpas jämväl be-träffande fordran eller annan rättighet, som avses i 11 kap. 2 § jorda-balken.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning i avseende å sammanläggning till en tomt av områden, som förut ej ingå i tomtin-delning.

19 §.

Medgivande att med tomt sammanlägga område, som förut ej ingår i tomtindelning, må ej av rätten lämnas, utan att sökanden vunnit lagfart å såväl tomten som det område, vilket därmed skall sammanläggas; ej heller där sistnämnda område är besvärat av beviljad eller sökt in-teckning eller kan jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i sökandens hand häfta för fordran eller annan rättighet.

Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning, där någon vill med tomt sammanlägga tomt-del, som förvärvats i den ordning gällande författning om jords eller lägenhets avstående för allmunt behov föreskriver.

20 §.

Ej må rätten medgiva ägare av tomt att därifrån avstycka viss del att med annat honom tillhörigt område till en tomt förenas, med mindre han erhållit lagfart å tomten och å det område, varmed tomt-delen skall förenas. Söker ägare av tomt att därifrån må avstyckas viss del att med område, som tillhör annan, sammanläggas till en tomt, må ej medgivande därtill lämnas, där ej sökanden erhållit lagfart å tomten samt ägaren av det område, varmed tomt-delen skall förenas, såväl erhållit lagfart å det område som ock, på grund av överlåtelse från sökanden, om lagfart å tomt-delen gjort ansökan, vilken förklarats vilande i avbidan på styckningsfrågans avgörande.

Är tomt, därifrån någon del skall avstyckas, besvärad av beviljad eller sökt in-teckning, må ej rättens medgivande lämnas, där ej, efter det förordnande meddelats om den tomtbildning, varom fråga är, in-tecknings-havaren med företeende av in-tecknings-handlingen i huvudskrift inför rätten samtyckt till avstyckningen; har samtycke givits, skrive rätten bevis därom

å inteckningshandlingen. Samtycket vare utan verkan, där ej rätten medgiver avstyckningen.

Där sådant fall är för handen, att enligt 11 kap. 2 § jordabalken tomt kan i sökandens hand häfta för fordran eller annan rättighet, må ej avstyckning därifrån medgivas förrän efter utgången av den tid, inom vilken enligt nämnda lagrum inteckning skall sökas.

21 §.

Har område förvärvats genom fång, varmed på grund av äldre lag ägaren ej varit skyldig lagfara, vare i fall, som i 18, 19 och 20 §§ avses, lagfart å området ej erforderlig, där ägarens åtkomst inför rätten styrkes.

22 §.

Bifalles ansökning om sammanläggning av flera tomter och är i en eller flera av dem beviljad inteckning, som icke gäller i den eller de andra, skall inteckningen därefter gälla i hela den sålunda bildade tomten. Sammanlägges eljest med tomt, däri inteckning är beviljad, annat område, vare inteckningen gällande jämväl i det område. Varder efter sammanläggningen, men på grund av tidigare rätt till tomt, varmed annat område sammanlagts, ansökan om inteckning gjord eller fullföljd, skall den inteckning, där ansökningen bifalles, fastställas att gälla i hela den nya tomten.

Vad i denna § är stadgat för det fall, att tomt sammanlägges med annat område, skall äga motsvarande tillämpning, där område, som förut ej ingår i tomtindelning, med del av tomt sammanlägges till en tomt, så ock där särskilda områden, som förut ej ingå i tomtindelning, sammanläggas till en tomt.

23 §.

Finnes inteckning i tomt, därav någon del avstyckas och med annat område till en tomt sammanlägges, skall den inteckning ej vidare häfta vid det avstyckade området; inteckningsansökan, som då avstyckning kommer till stånd är beroende på prövning, skall, så vitt den avser det avstyckade området, anses förfallen. Är fråga om inteckning för fordran, skall ansvaret för fordringens hela belopp vila å den återstående tomten.

24 §.

Om ansökning, som i detta kapitel sägs, så ock om rättens beslut däröver skall anteckning göras i lagfartsprotokollet. Skall enligt vad i 22 eller 23 § sägs inteckning gälla jämväl i annat område än det, vari den beviljats, eller upphöra att gälla i visst område eller ansökan om inteckning anses till någon del förfallen, göra rätten anteckning därom i inteckningsprotokollet.

3 KAP.

Om sammanläggning av områden, som ej ingå i tomtindelning.

25 §.

Områden i stad, som ej ingå i tomtindelning och av vilka vart och ett i fastighetsregistret upptagits såsom särskild fastighet, må, därest de kommit i en ägares hand, efter ty här nedan sägs sammanläggas till en fastighet.

Sammanläggning enligt bestämmelserna i detta kapitel vare dock icke tillåten, om fastigheterna icke innehavas med samma rätt eller om de höra till skilda församlingar, ej heller därest fastigheterna efter sammanläggningen icke skulle komma att utgöra ett sammanhängande område.

26 §.

Ansökning om sammanläggning, som i 25 § sägs, skall göras hos rätten.

Bestämmelserna i 17 § andra stycket samt 18 och 21 §§ i fråga om villkoren för sammanläggning, varom där är fråga, i 22 § om verkan av sådan sammanläggning och i 24 § om anteckning i lagfarts- eller inteckningsprotokollet i ärende, som i sagda § avses, skola äga motsvarande tillämpning beträffande sammanläggning, varom i detta kapitel stadgas.

27 §.

Bifalles ansökning om sammanläggning enligt bestämmelserna i detta kapitel av skilda fastigheter och häftar någon av dem för frälseränta, för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta eller för avgäld, den där enligt lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet skall utgå, svare hela den sålunda bildade fastigheten för räntan, lånet, förskottet eller avgälden.

28 §

Har någon av de fastigheter, varom fråga är, andel i samfällighet eller i annan särskild rättighet eller förmån, som ej tillkommer övriga fastigheter, medför sammanläggningen ej för den nybildade fastigheten vidsträcktare rätt därutinnan än som förut tillkommit förstnämnda fastighet.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser.

29 §.

Vad i denna lag är stadgat om ägare avser jämväl den, som innehar jord under ständig besittningsrätt eller såsom fideikommiss.

30 §.

Då fastställelse meddelats å avstyckning eller ansökning, som i 2 eller 3 kap. avses, blivit bifallen, skall myndighet, som meddelat beslutet, ofördröjligen därom underrätta den, som för fastighetsregistret. Beslut, varigenom ansökning, som avses i 2 kap., blivit bifallen, skall av rätten tillika kungöras den myndighet, som har att pröva frågor om jämkning i gällande tomtindelning.

31 §.

Vad i denna lag är stadgat för stad skall ock gälla för köping och

annat samhälle på landet, såvida fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser föres för samhället i dess helhet.

Bestämmelserna i 2 kap. skola gälla även för annan ort på landet, där tomtindelning såsom i stad finnes.

32 §.

Vad enligt 1 kap. ankommer på magistrat skall för Stockholm fullgöras av överståthållarämbetet och för stad, som lyder under landsrätt, ävensom för köping eller annat samhälle på landet, där bestämmelserna i sagda kapitel äga tillämpning, av Konungens befallningshavande.

33 §.

Över beslut, som jämlikt denna lag meddelats av magistrat eller Konungens befallningshavande, må besvär anföras i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

34 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 26 maj 1899 angående förändring av tomts område. Förekommer i lag eller särskild författning hänvisning till bestämmelse i nämnda lag, skall motsvarande bestämmelse i den nya lagen tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.

Bestämmelserna i 3 kap. ävensom i första punkten av 30 § skola dock tillämpas först sedan fastighetsregister upplagts för vederbörande stad eller ort.

Beträffande jämkning i tomtindelning, varom hos vederbörande myndighet ansökan gjorts eller fråga eljest företagits innan den nya lagen trätt i kraft, skola bestämmelserna i 2 kap. gälla, såvida lagen den 26 maj 1899 varit å den jämkning tillämplig. Sökes till åtgärd, som i 16 § avses, rättens medgivande ändå att sådant med hänsyn till äldre lag icke är erforderligt, må medgivande till åtgärden lämnas, om de i 2 kap. för

medgivande till dylik åtgärd stadgade förutsättningar äro för handen; och skola för sådant fall bestämmelserna i sagda kapitel jämväl i övrigt i tillämpliga delar lända till efter rättelse.»

9:o)

»Lag

om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom.

Häri genom förordnas:

dels att bestämmelserna i 9 § av förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom om skyldighet för den, som söker lagfart å gård eller tomt, att visa, i vilket kvarter och vid vilka gator tomtens är belägen samt tomtens ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, och i 11 § om anmärkande i lagfartsbevis av tomts läge och storlek icke skola äga tillämpning, där uppgift i dessa hänseenden införts uti den i 18 § nämnda bok samt, vad angår uppgiften om tomts ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, denna uppgift grundas å mätning, som till följd av Konungens förordnande skall härutinnan äga vitsord;

dels ock att 6 och 9 §§ i förenämnda förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

1 mom. Är lagfart sökt på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

2 mom. Har ägare av hemman till annan överlåtelse del därav med viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, må lagfart å sådan överlåtelse ej beviljas förr än ägostyckning å hemmanet blivit fastställd.

Lag samma vare beträffande sådan överlåtelse, som avser ägostyckning från lägenhet, vilken ej tillkommit genom avsöndring.

Å överlåtelse, varigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet avsöndrats, må lagfart ej beviljas förr än fastställelse å avsöndringen meddelats.

3 mom. Har ägare av fastighet i stad därav till annan överlåtelse

visst till gränserna bestämt område, som ej ingår i tomtindelning, må lagfart å fånget ej beviljas förr än fastställelse meddelats å ägostyckning av fastigheten eller å avstyckning av det överlåtna området.

Vad sålunda stadgats om stad skall ock gälla om köping och annat samhälle å landet, såvida fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser föres för samhället i dess helhet.

9 §.

Den, som söker lagfart å gård eller tomt i stad, vare pliktig att visa, i vilket kvarter och vid vilka gator tomten är belägen samt tomtens yt-innehåll och längden av dess särskilda sidor.

Har ägare av tomt i stad till annan överlåtitt visst till gränserna bestämt område därav, må lagfart å den överlåtelse ej beviljas förr än området blivit från tomten avstyckat.

Vad nu är stadgat om stad skall ock gälla om köping och annan ort, varest tomtindelning såsom i stad finnes.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916. Bestämmelserna i 6 § 3 mom. skola dock icke tillämpas beträffande överlåtelse, som ägt rum före nämnda dag; ej heller skall vad i 6 § 2 mom. föreskrives om avsöndring äga tillämpning i fråga om avsöndring, som skett före den 1 januari 1897.»

10:0)

›Lag

angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt.

Härigenom förordnas, att bestämmelserna i 4 § av lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt om skyldighet för den, som söker inskrivning av tomträtt, att visa tomtens läge enligt den för området upprättade planen samt tomtens yt-innehåll och

längden av dess särskilda sidor och i 12 § om anmärkande i tomträtsbevis av tomtens läge och storlek icke skola äga tillämpning, där uppgift i dessa hänseenden införts uti den i 16 § nämnda bok samt, vad angår uppgiften om tomts yttinnehåll och längden av dess särskilda sidor, denna uppgift grundas å mätning, som till följd av Konungens förordnande skall härutinnan äga vitsord.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

samt 11:o)

›Lag

**om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875
angående inteckning i fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad här ovan om servitut är sagt avser icke servitut, som uppkommer vid laga skifte eller ägostyckning eller vid avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1916.»

Efter överenskommelse mellan stats- och lagutskotten hava berörda framställningar ävensom sex i anledning av desamma inom andra kamraren väckta, nedan omförmälda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och lagutskott.

Beträffande de skäl, som åberopats till grund för Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställningar, hänvisar utskottet till Kungl. Maj:ts proposition nr 6 och till hithörande del av statsverkspropositionen (andra huvudtiteln, p. 28).

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 61, har herr Zetterstrand hemställt, att riksdagen, vid bifall helt eller delvis av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning, måtte framhålla billigheten därav, att statsbidrag till registreringen må lämnas jämväl beträffande efter 1915 års utgång med stadssamhällen inkorporerade områden, vilka icke före inkorporeringen undergått registrering på statens bekostnad.

Till stöd härför har anförts:

»Under punkt 28 i 2:dra huvudtiteln har Kungl. Maj:t, under förutsättning, att riksdagen antager förslag till lag rörande fastighetsregister i stad, föreslagit riksdagen att såsom kostnadsbidrag för inrättande av dylikt register på extra stat bevilja ett reservationsanslag å 600,000 kronor.

Till en början vill jag erinra, att jag i en annan av mig denna dag avgiven motion föreslagit viss begränsning av denna registrering, vilken begränsning, om den antages, möjligen kan medföra någon reducering av anslagsbeloppet.

Vidare får jag, med avseende å de i kungl. förslagets motivering gjorda antydanden om huru ett blivande statsbidrag skulle mellan de olika stadssamhällena fördelas, påpeka följande.

Till begränsning av statsverkets kostnader för registreringen har fastighetsregisterkommissionen (sid. 112) föreslagit, att bidrag av statsmedel endast skulle utgå för område, som vid utgången av år 1915 hörde till stadssamhälle.

Med avseende å detta förslag har svenska stadsförbundet (sid. 114) yttrat:

»Beträffande städernas rätt till statsbidrag för fastighetsregistret innehölle dessutom förslaget en inskränkande bestämmelse, som syntes föga motiverad. Dylikt bidrag skulle nämligen ej utgå för registrering av område, som efter år 1915 införlivats med vederbörande stad. Såsom skäl för denna inskränkning anförde kommissionen huvudsakligen, att, sedan jordregistret hunnit fullbordas, hade inkorporeringsområdet redan en gång undergått registrering på statens bekostnad, varför det ej vore lämpligt att ånyo betunga statsverket med utgifter för likartat ändamål. Däremot kunde invändas, att jordregistret icke torde hinna uppläggas för alla rikets landskommuner före 1915 års utgång. I de fall, då jordregister ej finnes för område, som inkorporerats, syntes därför icke under några förhållanden anledning föreligga att ej medgiva statsbidrag för områdets inarbetande i stadens fastighetsregister. Men även om området redovisats i jordregistret för landet, så underginge därför det ar-

bete, som erfordrades för dess registrering enligt de för stad gällande grunderna, ingalunda en minskning, som ens tillnärmelsevis motsvarade de kostnader, vilka statsbidraget enligt förslaget avsåge att täcka. Ifrågasvarande inskränkning i rätten till statsbidrag syntes därför böra bortfalla.»

Lagrådet har i avseende å samma sak (sid. 121) anfört följande:

»För stad vore möjligheten att erhålla statsbidrag i förslaget begränsad till att avse område, som vid utgången av år 1915 hörde till staden. Det syntes dock kunna ifrågasättas, huruvida icke, därest en dylik tidsbestämmelse över huvud taget skulle bibehållas, billigheten fordrade, att denna möjlighet utsträcktes till att omfatta jämväl område, rörande vilket vid nämnda tid ansökan om inkorporering till Kungl. Maj:t ingivits, även om beslutet därom först därefter trätt i tillämpning.»

Av departementschefens uttalande å sid. 122 vill det emellertid synas, som om hänsyn ej tagits till dessa mot förslaget gjorda erinringar.

Till belysande av denna frågas innebörd anser jag mig böra nämna ett mig närliggande exempel.

Med Norrköpings stad införlivades Östra Eneby socken den 1 januari 1916, således en dag för sent för att komma i åtnjutande av statsbidraget. Inkorporeringsfrågan hade då under årtal varit föremål för myndigheternas prövning, och på grund av detta förhållande hade man vid upprättande av jordregister i angränsande häradet förbigått nämnda socken. Med tillämpning av departementschefens förslag skulle alltså Norrköpings stad helt och hållet få bekosta denna sockens registrering. Samma förhållande torde också uppstå på ett eller annat håll annorstädes i riket.»

Herr Zetterstrands motion nr 98.

I en annan motion, nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 6, har herr Zetterstrand hemställt, att de föreslagna lagbestämmelserna om skyldighet för städer att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande icke i andra fall, än då Kungl. Maj:t prövar särskilda omständigheter därtill föranleda, må medföra skyldighet för städerna att upprätta fastighetsregister (tomtbok) med bihang för deras planlagda områden, och till stöd härför anfört:

»Uppenbart är det synnerligen önskvärt, att samma reda och ordning, som man med jordregistret avsett att åstadkomma beträffande landsbygdens jordförhållanden, också bör eftersträvas med avseende å städerna, samt att man för sådant ändamål ej bör undandraga sig de kostnader och besvär, som därav kunna föranledas. Men å andra sidan torde man dock böra

tillse, att dessa kostnader och besvär ej göras större än för ändamålets vinnande oundgängligen erfordras.

Nu framgår emellertid av det för riksdagen framlagda, utav vederbörande kommission utarbetade förslag till förordning angående fastighetsregler för stad, att för varje stad skall föras ett fastighetsregister, bestående av tomtbok för tomterna och stadsägobok för övriga fastigheter inom staden med tillhörande tre bihangsförteckningar.

Frågan blir då, huruvida hela denna bokföring kan vara av behovet påkallad eller ens önskvärd.

För min del tror jag det ej, och har jag vunnit stöd för denna min uppfattning dels genom samtal med representanter för andra stadssamhällen och dels även efter vad det förefaller mig av den i ärendet förebragta utredning.

I det stora flertalet städer, i synnerhet de största och de medelstora, förhåller det sig sannolikt så, att de nuvarande fastighetsböckerna jämte befintliga stadskartor och tomtkartor äro så förda och upprättade, att de i vad avses städernas planlagda områden fullt motsvara de krav, man på desamma kan ställa, och är det därför min övertygelse, att det kostbara och besvärliga arbetet med upprättande och förande av tomtbok i regeln ej kan vara av behovet påkallat.

Samma torde även vara förhållandet med förteckningen (bihang c), i vad densamma avser gator, torg och inom planlagda området befintliga allmänna platser.

Skulle emellertid erfarenheten giva vid handen, att i vissa städer fastighetsbokföringen eller kartväsendet i dessa delar ej är nöjaktigt ordnad, torde det böra tilläggas Kungl. Maj:ts makt att beträffande dessa städer föreskriva upprättande av fastighetsregister jämväl beträffande det planlagda området.

Vad åter angår städernas icke planlagda områden, böra väl däremot förhållandena vara sådana, att fastighetsböckerna rörande desamma icke i regeln lämna noggrannare utan snarare mindre noggranna upplysningar, än lagfartsböcker och kartor i motsvarande delar lämna beträffande landsbygden. Att upprättande av stadsägobok med till densamma hänförliga bihang åtminstone i allmänhet är av behovet påkallat, synes mig därför uppenbart.

Herr Kant har i motionen nr 221 yrkat,

att i 24 § av förslaget till lag med vissa bestämmelser angående av-

*Herr Kants
motion nr 221.*

styckning och sammanläggning av jordområden i stad orden »Om ansökning, som i detta kapitel sägs, så ock om rättens beslut däröver skall anteckning göras i lagfartsprotokollet», må utgå, samt

att riksdagen i stället ville för sin del besluta, att 1 § i kungl. förordningen angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 juni 1875 skall erhålla följande ändrade lydelse: »Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom samt ärenden rörande tomtregleringar; ett över inteckningar i fast egendom; ett över inskrivningar» etc. till slut.

Till stöd härför har motionären aberopat följande:

»I 9 § av lagen angående förändring av tomts område den 26 maj 1899 finnes, jämte andra föreskrifter, intaget följande stadgande: »Om ansökning, som i denna lag sägs, så ock om rättens beslut däröver skall anteckning göras i lagfartsprotokollet».

Vid föredragning hos Kungl. Maj:t i högsta domstolen av förslaget till sagda lag anförde, beträffande berörda stadgande, ett av de därvid tjänstgörande justitieråden, att han för sin del ansåg lämpligast, att handläggningen av ärenden rörande tomtjämkning i dess helhet upptoges i lagfartsprotokollet och icke alls i domboken. Någon ändring i lagförslaget företogs dock ej i nu förevarande hänseende.

Vid tillämpning av ifrågavarande lagstadgande hava emellertid ett stort antal av våra stadsdomstolar ansett sig oförhindrade att tolka det samma så, att ärenden angående tomtregleringar i dess helhet upptagits i lagfartsprotokollet, vilket dock icke kan anses riktigt med hänsikt till stadgandets ordalydelse jämfört med kungl. förordningen angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 juni 1875. Ett sådant förfarande måste emellertid av flere skäl anses mera praktiskt än det i lagen förutsatta förfarandet att först upptaga ärendet i domboken och sedan göra anteckning därom i lagfartsprotokollet. Man tänke sig exempelvis det ingalunda ovanliga förhållandet, att en rådman har till tjänsteåliggande att upprätta domboken i civila mål och ärenden, en annan att föra lagfarts- och inteckningsprotokollen. För var och en, som har någon kännedom om dylika frågor behandling, måste det då stå klart, att det är lämpligast att låta den rådman, som har fastighetsböckerna samt lagfarts- och inteckningsprotokollen under sitt förvar, uppsätta protokollet i tomtregleringsärenden, då, även om äganderätts-

och gravationsbevis företetts, kompletterande upplysningar angående äganderätts- och inteckningsförhållandena rörande de ifrågavarande fastigheterna därvid ofta behöva hämtas ur nämnda protokoll och böcker. Tänkas kan ock, att civilrådmannen, sedan han protokollfört och till vederbörande part expedierat ärendet, förbiser att delgiva lagfartsrådmannen det av honom förda protokollet, varav följer, att anteckning om tomtregleringen ej kommer att inflyta i fastighetsboken. Att lagfartsrådmannen, om ärendet av honom införts i lagfartsprotokollet, skulle kunna förbise att göra anteckning därom i fastighetsboken, måste däremot anses uteslutet. För övrigt torde det vara svårt att förstå, vartill en sådan omgång, som ett och samma ärendes upptagande i två hos samma domstol förda protokoll, skall tjäna. Men är man av den meningen, att det må vara tillräckligt att upptaga ärendet i ett protokoll, måste därav följa, att ärendet införes, icke i domboken utan i lagfartsprotokollet, vilket protokoll utgör underlaget för fastighetsböckerna.

Nu ifrågavarande lagstadgande återfinnes emellertid så gott som ordagrant i 24 § av förslaget till lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad, vilket lagförslag med Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 6 till riksdagen överlämnats.»

I en annan motion, nr 222, har herr Kant hemställt, att det föreliggande förslaget till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande icke måtte av riksdagen bifallas. *Herr Kants motion nr 222.*

Som motivering anfördes följande:

»Vid första påseendet torde tillkomsten av detta lagförslag för de flesta framstå såsom en given konsekvens därav, att lagbestämmelser angående uppläggande och förande av jordregister för landsbygden förut utfärdats. Vid närmare granskning av bestämmelserna i kungl. förordningen angående lagfart å fäng till fast egendom den 16 juni 1875 samt de fastighetsböcker, som på grund av stadgandet i 18 § av sagda kungl. förordning föras vid underdomstolarna i riket, läser emellertid otvetydigt framgå, att samma skäl för uppläggande och förande av fastighetsregister för stad ej förefinnas som för uppläggande och förande av dylikt register för landsbygden. Under det motsvarande bestämmelser för landet saknas, åligger det nämligen, jämlikt 9 § i nämnda kungl. förordning, den, som söker lagfart å gård eller tomt i stad, att visa, i vilket kvarter och vid vilka

gator tomten är belägen, samt tomtens ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, och enligt 14 § i kungl. kungörelsen, huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras, den 14 september 1875, skall i första spalten av fastighetsbok för stad införas tomts ytinnehåll, dess natur av fri eller ofri, gata eller plats, invid vilken fastigheten är belägen, dess sidors längd, areal av annan jord, som därmed är förenad, beskaffenhet och storlek av jordlägenhet, som ej är till tomt indelad, samt förändringar i fastighets område.

Då under de 40 år, som förflutit, sedan nu återopade lagbestämmelser trätt i gällande kraft, de allra flesta inom städernas planlagda områden belägna tomter åtminstone någon gång varit föremål för lagfart, samt därvid med ledning av bilagda, av vederbörande myndighet upprättade kartor och beskrivningar, anteckningar i fastighetsböckerna gjorts om fastigheternas natur, ytinnehåll och gränser, har, enligt mitt förmenande, härigenom för städerna uppkommit ett fastighetsregister, lika gott som det, om vars uppläggande och förande framställning nu gjorts.

I likhet med vad herr Zetterstrand i sin motion nr 98 uttalat, anser jag därför upplägget och förändret av fastighetsregister, i vad städernas planlagda områden beträffar, icke vara av behovet påkallat.

Men även vad städernas icke planlagda områden angår, torde man icke utan vidare kunna fastslå, att de vid rådhusrätterna förda fastighetsböckerna ej lämna tillräckligt noggranna upplysningar rörande de å sådana områden belägna fastigheterna.

Rådhusrätterna torde nämligen jämväl vid ansökningar om lagfart å dylika fastigheter redan nu i stor utsträckning fordra, att av vederbörande myndighet upprättad karta med beskrivning företes. Att domstolarne därtill äga rättighet, oaktat uttrycklig lagbestämmelse härom ej förefinnes, framgår tydligt av Kungl. Maj:ts den 5 november 1914 meddelade utslag i ett dylikt ärende, vilket finnes refererat å sid. 166 o. ff. i 1914 års kommissions betänkande angående fastighetsregister m. m., och lär det kunna antagas, att efter kännedom om detta prejudikat berörda förfarande kommer att av stadsdomstolarna allmänt tillämpas. På grund härav, och sedan i förevarande avseende nu gällande lagbestämmelser kompletterats med de föreslagna nya lagbestämmelserna om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning samt därav föranledda ändringar i 6 § av kungl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, torde städernas fastighetsböcker inom en icke allt för avlägsen framtid komma att, även utan särskild lagstiftning i ämnet, bilda ett fullt till-

fredsställande fastighetsregister, jämväl vad angår fastigheter utom stadens planlagda område.

Härmed anser jag mig hava uppvisat, att nöjaktig reda och ordning i fastighetsbokföringen för städerna i stor utsträckning redan vunnits samt, i de hänseenden detta ännu ej skett, lätteligen kan vinnas utan särskilda kostnader för staten och kommunerna. Vid sådant förhållande och då, enligt vad den kungl. propositionen utvisar, kostnaderna för fastighetsregistrens uppläggande skulle komma att medföra högst avsevärda utgifter, vilka, enligt mitt förmenande, icke stå i rimligt förhållande till de resultat, som därmed kunna vinnas, samt kostnadsberäkningarna för övrigt vila på så osäkra grunder, att kostnadsfrågan i dess helhet svårligen låter sig tillförlitligen bedömas, har jag för min del funnit mig icke kunna biträda det nu ifrågavarande lagförslaget.»

Även herrar Holmdahl och Christierson hava i en motion, nr 224, yrkat, att lagförslaget under 1:o) i kungl. propositionen nr 6 måtte av riksdagen avslås, och hava motionärerna motiverat detta yrkande sålunda:

Herrar Holmdahls och Christiersons motion nr 224.

»Det föreslagna stadsfastighetsregistret utgör ett led i den modernisering av lagfarts- och in-teckningsväsendet, som ifrågasatts i lagberedningens år 1907 framlagda förslag till lag om inskrivning av rätt till fast egendom. I underdånig skrivelse den 31 december 1907 framhöll lagberedningen, att ett underlag motsvarande det för landet föreslagna erfordrades för fastighetsbokföringen i städerna; och beslöt i anledning härav Kungl. Maj:t den 15 maj 1908 att åt särskilda kommitterade — fastighetsregisterkommittén — uppdraga att dels utarbeta förslag till föreskrifter angående registerföring av fastigheter i stad, dels ock utreda, i vilken omfattning dessa föreskrifter borde vinna tillämpning jämväl å sådana orter på landsbygden, för vilka funnes tomtindelning såsom för stad.

Det betänkande, som av kommitterade avgavs den 30 september 1911, möttes emellertid, av skäl, som torde vara kända och därför ej här behöva upprepas, av ett så gott som enhälligt motstånd från stadssamhäl-lenas sida. Ärendet måste därför undanskjutas i avvaktan på förslagens omarbetning. Uppgiften anförtroddes åt nya sakkunniga, 1914 års fastighetsregisterkommission. Såvitt framställningarna till riksdagen giva vid handen, är det denna kommissions förslag med en eller annan jämkning, som Kungl. Maj:t aktar genomföra, om riksdagen beviljar erforderliga medel och godkänner de få partier i det invecklade författningskomplexet, som anses äga karaktär av lag.

Gärna skall medgivas, att kommissionen i stor utsträckning tagit hänsyn till de erinringar och önskemål, som stadssamhällena och deras sammanslutning, svenska stadsförbundet, framställde i anledning av det föregående förslaget. Men på några viktiga punkter har kommissionen allt för nära anslutit sig till grundtankarna i det verk, den haft att omarbeta, för att resultatet skall kunna betraktas som tillfredsställande ur deras synpunkt, som närmast beröras av ärendet. Till närmare utveckling av denna uppfattning tillåta vi oss åberopa det i propositionen delvis refererade yttrande, som svenska stadsförbundet avgivit i ämnet.

Förbundets anmärkningar mot själva registerförslaget grupperas däri kring tre spörsmål, nämligen om registrets användbarhet jämväl för kommunala ändamål, om arbetets organisation samt om kostnadernas beräkning och fördelning mellan staten och respektive samhällen.

»Vad den förstnämnda frågan angår», heter det i yttrandet, »hava de sakkunnige tillgodosett önskemålen om större utrymme i fastighetsregistret för anteckningar om särskilda byggnadsbestämmelser enligt 3 § stadsplanelagen, ävensom vidtagit åtskilliga förbättringar i vissa andra mindre väsentliga avseenden men däremot ställt sig avvisande gentemot de ännu betydelsefullare kraven på sådana anordningar, att registret jämte registerkartan kunde lämna en fullständig och lättfattlig redovisning för varje stads och därmed jämförligt samhälles ägovälde med hänsyn ej blott till den rättsliga, utan även till den för kommunalförvaltningen överhuvud och byggnadsväsendet i synnerhet viktiga administrativa indelningen enligt stadsplan och tomtindelning. Såsom vid frågans föregående behandling från förbundets sida framhölls, erfordrades härför dels att stadsplanegränsen bleve bestämmande för registrets uppdelning i tomtbok och stadsägobok (jordebok), så att hela det planlagda området, oberoende av huruvida tomtindelning överallt skett eller ej, upptoges i tomtboken, medan det icke planlagda området registrerades i stadsägoboken, dels ock att den administrativa tomtindelningen, så långt ske kunde, lades till grund för tomtboken. Att uppfylla den förstnämnda av dessa fordringar innebure icke några mera betydande svårigheter. Därför behövdes blott, att den i fastställda kvarter belägna men ej tomtindelade marken i tomtboken uppfördes under bestående äganderättsenheter samt att jämväl gator, torg o. d. redovisades i tomtboken i stället för uti särskilt bihang till densamma, allt anordningar, som snarare skulle förenkla än komplicera registerarbetet. Däremot kunde det ej förbises, att den administrativa indelningen med hänsyn till registrets egentliga ändamål ej utan vidare erbjöde en tillfredsställande

grundval för tomtboken». »Tvivelsutan», yttrade förbundet vidare, »skulle det emellertid vid en förnyad utredning visa sig, att den rättsliga indelningen genom vissa jämförelsevis lätt verkställda anteckningar och ett lämpligt hänvisningssystem i tomtboken kunde inordnas under den administrativa, utan att härigenom registrets användbarhet såsom underlag för fastighetsboken behövde äventyras. Såsom redan påpekats, skulle givetvis den statspanelagda men ej tomtindelade marken i tomtboken redovisas efter rättslig indelning. Beträffande mark inom tomtindelade område sammanfölla i själfva verket oftast den rättsliga och administrativa indelningen. Där detta undantagsvis ej ägde rum, vore det vanligen en jämförelsevis kort tidsfråga, när de båda indelningarna komme att överensstämja med varandra.

De sakkunnige hava icke förebragt några vägande skäl, varför dessa vid kritiken över 1911 års förslag framförda önskemål, genom vilkas förverkligande registret skulle komma att utgöra ej blott ett ändamålsenligt underlag för fastighetsboken utan äfven en för kommunalförvaltningen användbar fastighetsurkund, nu lämnats obeaktade. Under sådana förhållanden synes anledning ej föreligga från stadssamhällellenas sida att frångå desamma.

I varje fall kan det med fog ifrågasättas, huruvida ej genom en enkel åtgärd tomtbokens värde för såväl kommunala behov som för enskilda personer kunde väsentligt ökas redan därigenom att den föreslagna avdelningen A., som avser kvarteret såsom enhet och redogör för de vid detsamma fästade byggnadsbestämmelserna, omedelbart upplägges för alla befintliga eller nytillkommande kvarter, oavsett om anledning enligt förslaget föreligger att upptaga någon av de särskilda tomterna i tomtboken. På detta sätt erhöles åtminstone en fullständig överblick över det statspanelagda området uppdelning i kvarter och de viktigaste inskränkningarna i kvartersmarkens utnyttjande.»

Med avseende å den andra frågan — fastighetsregisterarbetets organisation — anföres:

»Dualismen mellan de egentliga registergöromålen och kartarbetet synes föga motiverad utan fastmer förenad med betydande olägenheter. Enligt förslaget åligger upprättandet av registerkartan en tjänsteman, registrets uppläggande och förande en annan. Visserligen förefinnes icke något hinder att förena båda uppdragen i samma hand, men varje anvisning i sådant syfte saknas. Detta måste betecknas såsom en brist. Ingående kännedom om stadens markförhållanden i förening med erfarenhet i ägomätning torde vara hart när oeftergivliga villkor såväl för själva registrets

uppläggande och förande som för arbetet med registerkartan. Båda dessa förutsättningar äro säkerligen i regeln för handen hos vederbörande stadsingenjörer eller motsvarande tjänstemän. Säkerhet borde då ock finnas för att dessa tjänstemän bliva förordnade såväl till registerförare som till förrättningsmän i avseende å registerkartan, därest vederbörande stad så önskar och de motsvara vissa bestämda kompetensanspråk. Om stadsingenjörernas självskrivnenhet såsom registerförare och förrättningsmän för registerkartan med nu antydda inskränkingar fastslås, vinnes ock den fördelen, att blott undantagsvis behov av särskilt tekniskt biträde åt registerföraren lärer inträda.

Skall åter, såsom de sakkunniges förslag förutsätter, Konungens befallningshavandes prövning av städernas förslag angående befallningshavare vara fullkomligt obunden av fasta regler och endast ske efter de lämplighetssynpunkter, som prövningsmyndigheten själv finner skäligt anlägga, är det fara värt, att tjänstetillsättningen kan komma att grundas på tillfälligheter eller godtycke till men för arbetsresultatet och för städerna, vilka i varje fall få vidkännas utgifterna. Med avseende å förrättningsmännen för registerkartan är faran härför så mycket större, som ju länsstyrelserna i allmänhet näppeligen kunna bedöma, huruvida en person besitter den erforderliga kompetensen, utan torde vara hänvisade att bygga sina omdömen därutinnan på andras utsagor. I betraktande av lantmäteristyrelsens tilltänkta uppgift såsom central uppsiktsmyndighet lär det då kunna antagas, att nämnda styrelses eller dess underlydandes direktiv bliva utslagsgivande för Konungens befallningshavandes avgörande av tillsättningsfrågorna, helst som vederbörande förste lantmätare i förhållande till Konungens befallningshavande instruktionsmässigt intager ställningen av rådgivare i hithörande angelägenheter. Att följderna härav måste bliva en viss benägenhet till gynnande av lantmätarekåren på stadsingenjörernas bekostnad torde icke kunna förnekas. Ur ekonomisk synpunkt kan detta givetvis medföra olägenheter för städerna, då deras egna tjänstemän säkerligen i allmänhet äro i stånd att utföra arbetet billigare än utifrån tillkallade. Jämväl med hänsyn till det syfte, man vill nå genom en ordnad fastighetsregistrering, torde det få anses oklokt att öppna möjligheter för de med städernas förhållanden särskilt förtrogna tjänstemännens undanskjutande vid ifrågavarande arbeten.

Av här utvecklade uppfattning följer även, att stadssamhällena måste ställa sig synnerligen betänksamma mot förslaget att uppdraga den centrala ledningen av fastighetsregisterarbetet åt lantmäteristyrelsen. Städernas mättnings- och markredovisningsväsen har hittills ej legat under lant-

mäteristyreusens inseende, och några skäl att frågå denna grundsats synas icke förefinnas. Tvärtom tala häremot flera omständigheter, av vilka några i det föregående påpekats. Ytterligare må mot en sådan anordning erinras, att jordregisterarbetets planläggning och ledning, som ålegat lantmäteristyreusens, icke varit av beskaffenhet att stärka förtroendet för styrelsens lämplighet att handhava motsvarande, på samma gång mera komplicerade och för styrelsens mera främmande uppgift beträffande städerna, samt framför allt, att den uppgift, det här gäller, är sådan, att den under jämförelsevis kort tid kräver avsevärt arbete men därefter nära nog sköter sig själv. Det kan knappast vara riktigt att pålägga ett redan arbets-tyngt ordinarie ämbetsverk ett så omfattande, men tillfälligt arbete. Härigenom torde nämligen framtvingas inrättandet av nya tjänster, som sedermera ej motsvara något behov, men vilkas indragning säkerligen ej så lätt låter sig genomföras.

Med hänsyn till verksamhetens art och i övrigt föreliggande förhållanden synes den bästa lösningen vara, att ledningen lägges i händerna på en för ändamålet utsedd tillfällig kommission med speciell sakkunskap i de olika frågor, som här komma i beaktande. Denna sakkunniga centralmyndighet borde jämväl övertaga de reellt betydelsefulla åligganden, som nu tänkts hänskjutna till Konungens befallningshavande, samt överhuvud erhålla så vidsträckt men på samma gång tydligt angiven befogenhet, att den verkligen bleve i stånd att fylla sin ställning såsom den drivande och ledande kraften i arbetet. Sedan fastighetsregistret väl blivit upplagt, vore kommissionen givetvis överflödig. I den mån en övervakande myndighet därefter erfordras för de löpande arbetena, torde det ej möta några svårigheter att förena denna sannolikt föga krävande post med annan befattning inom närstående förvaltningsområde.»

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 7 maj 1915 förklarade vederbörande departementschef utan närmare motivering, att Stadsförbundets erinringar i nu berörda två punkter enligt hans mening icke borde föranleda ändring i kommissionens förslag. Därest riksdagen i äskad form och utsträckning lämnar sin medverkan till registerverkets finansiering, torde det därför få anses uteslutet, att de av stadsintressets målsmän sålunda hävdade önskemålen vinna beaktande vid det slutliga administrativa reglerandet av denna angelägenhet. Dessa önskemål synas oss dock träffa ett par av frågans allra viktigaste sidor och tillika vara så väl grundade, att deras tillgodoseende bör utgöra förutsättningen för stadssamhälleas och statskassans betungande med de avsevärda kostnader, som fastighetsregistret

skulle medföra. I alldeles särskild grad gäller detta önskemålen beträffande registerarbetets centrala planläggning och ledning. De nedslående erfarenheterna från jordregistret, vilka ligga alltför nära i tiden och dragit med sig allt för ovälkomna ekonomiska konsekvenser för att nu vara förgättna — sammanställda med övriga av Stadsförbundet anförda omständigheter — understryka enligt vår mening starkt nödvändigheten av att ledningen lägges hos en för uppgiften speciellt tillsatt myndighet: en tillfällig kommission, så sammansatt och utrustad, att den erbjuder betryggande garantier för det komplicerade och kostsamma företagens planmässiga, sakkunniga och mest ekonomiska genomförande inom avsedd tid. De kontrollutgifter, c:a 5,000 kronor årligen under tre år, varmed Kungl. Maj:t liksom 1914 års kommission räknat, då lantmäteristyrelsen göres till tillsynsmyndighet, kunna vid första påseendet förefalla låga. Men i själva verket torde anordningen blott bilda inkörsporren för en betydande utvidgning av lantmäteristyrelsens organisation, varigenom permanenta kostnadsökningar av ansenlig storlek skulle påläggas staten. Vid lantmäteristyrelsens behandling av 1911 års kommittéförslag uttalades av en bland dess ledamöter, byråchefen Hamrin, att inrättande av en ny lantmäteriteknisk byrå inom ämbetsverket vore ett oeftergivligt villkor för styrelsens övertagande av fastighetsregisterarbetets ledning. Sedermera har styrelsen själv i samband med ett den 30 april 1913 avgivet förslag till allmän mättningsförordning m. m. förklarat en dylik utvidgning behöfelig, särskilt med hänsyn till att städernas mättningsväsen borde ställas under styrelsens uppsikt och kontroll. Om nu den uppgift, som här närmast är i fråga, anförtros åt lantmäteristyrelsen, är det uppenbart, att detta skall verka i hög grad stimulerande på de tidigare, blott mera tveksamt framförda organisationsplanerna. Och med all rätt. Ty även under iakttagande av fastighetsregisterkommissionens förenklingar av det tidigare förslaget ställer arbetet, därest det skall bedrivas med erforderlig skicklighet och kraft, stora anspråk på den myndighet, som har att utöva högsta ledningen, anspråk, vilka icke inom ramen för lantmäteristyrelsens nuvarande organisation lära kunna tillgodoses genom den personalförstärkning, vartill ett årligt belopp av 5,000 kronor förslår.

Härtill kommer, att man i och med fastighetsregistergöromålens inordnande under lantmäterimyndigheterna tagit det första steget till uppgivande av städernas naturliga särställning i mätningstekniskt och mättningsorganisatoriskt hänseende. Städerna, vilkas sunda och kraftiga utveckling så intimt sammanhänger med ändamålsenliga, smidiga och snabba former för

markens uppdelning till bebyggande, skulle på detta sätt tvingas in i ett för dem främmande, stelt, omständligt och byråkratiskt system, utan att i gengäld tillföras någon påvisbar vinst. Staten skulle å sin sida icke undgå betydande ekonomiska uppförfingar.

Stadsförbundets tredje huvudanmärkning — rörande kommissionens kostnadsberäkningar och det föreslagna sättet för bördornas fördelning mellan staten och vederbörande samhällen — har i huvudsak återgivits i statsverkspropositionen liksom även departementschefens bemötande av de framställda erinringarna.

Dessa gingo i första hand ut på att uppvisa, hurusom fastare beräkningsgrunder i fråga om registerarbetets kostnader för närvarande saknas, och att de gjorda kalkylerna under sådana förhållanden i själva verket blott utgöra förmodanden, om vilkas värde man ingenting känner. För att vinna säkrare utgångspunkter för sakens bedömning och slippa ett uppreparande av de enorma felräkningar, som på sin tid kännetecknade jordregistret, yrkades, att fastighetsregistret först på försök skulle uppläggas för några typiska stadssamhällen eller delar av sådana. En dylik försökstillämpning betonades vara så mycket nödvändigare, som staten tänktes bidra till arbetet med ett på förhand fixerat belopp, vadan alla oberäknade kostnadsökningar skulle falla på samhällena. Därigenom kunde det i verkligheten lätt inträffa, att de ekonomiska förutsättningar, från vilka lagstiftningen utgätt, högst väsentligt förskötes till dessa samhällens nackdel. Blott på grundvalen av exaktare, erfarenhetsmässigt vunnet material vore det följaktligen möjligt att mellan staten och de berörda kommunerna avvåga bördorna på ett skäligt och rättvist sätt.

Gentemot denna ståndpunkt, som synes vila på mycket goda skäl, har departementschefen häfdat, att kommissionen i sina kostnadsöverslag hållit sig tillräckligt högt för att man icke skall behöva riskera några oangenäma överraskningar vid förslaget praktiska genomförande. I ekonomiskt hänseende bygger detta nämligen enligt departementschefens förklaring på de erfarenheter, som vunnits under senare årens mättnings- och markredovisningsarbeten i Stockholm och Göteborg, och de siffror, som med ledning härav erhållits, hava avrundats uppåt så mycket, att marginalen torde rymma i andra samhällen eventuellt tillstötande fördyrande faktorer.

Härtill må först erinras, att, såsom departementschefen på annat ställe framhållit, icke blott den areal, som skall undergå registrering, utan även

graden av oreda, som kan vara rådande i skilda samhällen, är avgörande för kostnadsfrågan. Underligt vore, om icke rikets två största städer med deras från gammalt synnerligen väl rustade mättningsinstitutioner och domstolar skulle ha ett betydande försteg framför flertalet övriga samhällen med avseende å klarhet och överskådlighet i fastighetsredovisningen. Med fullkomlig visshet kan detta antagas vara förhållandet. Och denna överlägsenhet torde icke — i varje fall ej så undantagslöst, som departementschefen synes förmoda — neutraliseras av en längre driven fastighetsdelning. Tvärtom lär det knappast erbjuda några svårigheter att finna exempel på medelstora och mindre städer med trånga områden, små tomter samt hart när i oändlighet sönderskiftade stadsägor, där registerenheternas antal per ytenhet är större än i Stockholm och Göteborg. Till berörda kategori höra ofta just de städer, som på grund av bristande ekonomisk styrka eller andra ogynnsamma omständigheter icke haft tillfälle att nedlägga någon egentlig omsorg på fastighetsförhållandenas utredning eller ens på att systematiskt samla och bearbeta de kartor och övriga urkunder, som dock under tidens lopp för olika ändamål upprättats. Att dessa städers kostnader för registret måste bliva högst avsevärt större än Stockholms och Göteborgs förefaller uppenbart, liksom ock, att den beräknade utjämningsmarginalen icke är så bred, att den lämnar rum för annat än relativt obetydliga förskjutningar.

Om det alltså enligt vår mening i och för sig icke kan anses riktigt att i detta sammanhang betrakta de två största städerna såsom typiska, framträder detta än tydligare, när det vid närmare efterforskning visar sig, att Göteborg i verkligheten icke alls kan åberopas såsom stöd för de uppgjorda beräkningarna. Utan att avvakta fastighetsregisterfrågans slutliga lösning har man där sett sig nödsakad att redan nu påbörja uppläggande av en efter ungefär samma grunder inrättad fastighetsurkund. Enligt vad andre stadsingenjören, som närmast omhänderhar denna angelägenhet, på begäran meddelat, ligga emellertid de egentliga registreringskostnaderna som registerenhet, så vitt nu kan bedömas, närmare 3 än 2 kr., det enhetspris, från vilket kommissionen utgått. Icke heller den uppgivna mättningskostnaden av omkring 1,50 kr. per hektar kan av andre stadsingenjören vitsordas, utan har han förklarad, att en för ändamålet tjänlig karta i regel betingar högre pris.

Av det nu anförda torde framgå, att yrkandet på registerförordningens försöksvisa tillämpning å ett mindre antal orter, innan den ekonomiska sidan av saken slutligt regleras, icke förlorat berättigande genom departe-

mentschefens uttalanden. Ja, det kan t. o. m. starkt ifrågasättas, huruvida icke, för bedömandet av de ekonomiska bördor, fastighetsregistrets uppläggande kommer att medföra för städerna, en utredning i sådant avseende på grundvalen av kommissionens förslag bör verkställas för varje särskilt samhälle.

Även det allvarliga kommunalfinansiella läget manar till största försiktighet, då det gäller så betydande summor, som här är fallet. Mängden av nya omsorger — främst städernas oförutsett dryga andel i pensionsförsäkringens finansiering — samt förlusten av brännvinsmedlen har flerstädes ställt städernas ekonomi på mycket svåra prov. Därtill kommer den nuvarande kristiden med å ena sidan starkt stegrade anspråk på nära nog alla stadsförvaltningens grenar och därtill extraordinära bördor av varjehanda slag samt å andra sidan osäkrare eller minskade inkomster och begränsning av lånemöjligheterna, såväl vad angår Kungl. Maj:ts medgivande att företaga upplåning (se finansministerns bekanta rundskrivelse till samtliga Konungens befallningshavande den 6 september 1915) som beträffande utsikterna att på rimliga villkor erhålla behövligen länemedel. Det torde väl knappast kunna anses lämpligt, att i en situation, som väl torde kunna betecknas såsom den svåraste städernas förvaltning i mannaninne haft att bemästra, igångsätta ett så vittutseende företag, som möjligen kan sägas vara önskvärt, men vars undanskjutande till lämpligare tid dock ej skulle innebära någon våda, helst väntetiden med fördel kunde användas för att avhjälpa ännu bestående brister i den tekniska och ekonomiska planläggningen. Även om man utgår ifrån, att kostnaderna kunna hållas inom de av kommissionen uppdragna gränserna, vilket på ovan angivna grunder måste betvivlas, skulle under ett enda år, 1917, städerna och jämförliga samhällen tvingas föranstalta om registreringsförarbeten till den sammanlagda summan av 1,022,000 kr. Till detta belopp beräknas nämligen de med registerkartors upprättande förenade utgifterna, för vilkas täckande icke något statsbidrag föreslås, och ifrågavarande kartor skola vara färdiga 1 år efter lagens ikraftträdande, d. v. s. den 1 september 1917. Var och en, som har någon kännedom om de stora svårigheter, med vilka 1916 års budgetsarbete i många städer hade att kämpa för att bereda plats för de mest trängande utgifterna, förstår, huru dessa stora krav och än mer de tilläggsäskanden, som icke lära undgås, när arbetet fortskridit någon tid, skola komma att verka. För vår del kunna vi icke finna skäl förebragta, som rättfärdiga, att stadssamhällenas redan tillräck-

ligt brydsamma ställning ytterligare försvåras genom nu ej oundgängligen nödiga ålägganden.

Vad angår jurisdiktionslösa städer samt köpingar och municipalsamhällen, framhåller Stadsförbundet i sitt åberopade yttrande, att ifrågakvarnande samhällsbildningar rimligtvis icke böra belastas med några som helst kostnader för fastighetsregistret. Dess uppläggande är helt och hållet motiverat av lagfarts- och inteckningsväsendets reformering — såsom övriga grenar av rättsväsendet en staten allena åvilande angelägenhet utom i de egentliga städerna, vilka av gammalt haft att ekonomiskt svara för rättsskipningen i första instans. Lika litet som de rena landskommunerna behöft bidraga till jordregistret, lika litet borde alltså dylikt bidrag avfordras de med landsbygden judiciellt jämställda stadssamhällena.

Icke heller denna erinran har vunnit Kungl. Maj:ts beaktande. Den bemötes av departementschefen med hänvisning till, att de stadsliknande samhällena å landsbygden visserligen icke behöva bekosta sitt rättsväsen men däremot äro underkastade samma skyldighet, som åligger »städernas invånare», att låta upprätta kartor över stadsplanen, kvarter och tomter. Att av denna skyldighet, som grundar sig på byggnadsstadgans föreskrifter rörande städernas och de stadsliknande samhällenas ändamålsenliga bebyggande, draga den slutsatsen, att dessa sistnämnda samhällen skulle vara pliktiga att bekosta jämväl fastighetsregistret, synes vara något förhastat. Fastighetsregistrets uppläggande har, såsom departementschefen tydligt framhållit, ansetts nödvändigt såsom underlag för den ifrågasatta nya fastighetsbokföringen — sålunda för ett rent *rättsligt* ändamål. Då, såsom Svenska stadsförbundet framhållit, dessa samhällsbildningar intaga samma ställning i avseende på domstolsväsendet som den egentliga landsbygden och då rättsskipningen följaktligen där uteslutande är en statens angelägenhet, synas alla skäl tala för att dessa stadsliknande samhällen i fråga om kostnaderna för fastighetsregistret likställas med landsbygden.

Vid bedömning av landsbygdssamhällenas ställning i förevarande avseende bör dessutom icke förbises den av lagrådet starkt betonade synpunkten, att dessa samhällens ekonomiska bärkraft i regeln är synnerligen ringa. Detta gäller framför allt municipalsamhällena, som ha att dels fylla sina egna, ofta rätt omfattande specialuppgifter och dels i full utsträckning deltaga i vederbörande landskommuns och väghållningsdistrikts alla pålagor. Det måste därför anses vara mindre välbetänkt att vältra över kostnaderna för ett så utpräglat statsändamål som fastighetsregistreringen på kommunala organisationer av denna svaga och lösliga typ.

I detta sammanhang vilja vi framhålla, att vi jämväl biträda Stadsförbundets erinringar i de av departementschefen ej särskilt bemötta delar, som angå statsbidrag för registrering av såväl senare än 1915 inkorporerade områden som efter 1919 nybildade samhällen, försävt dessa sistnämnda ej fullständigt befrias från utgifter för ändamålet.»

Slutligen hava herrar Holmdahl och Christiernson i motionen nr 223 *Herrar Holmdahls och Christiernsons motion nr 223.* hemställt, att jämväl lagförslaget under 8:o av kungl. propositionen nr 6 måtte av riksdagen avslås. Till stöd härför har anförts:

•Jämväl rörande denna del av den ifrågasatta nya lagstiftningen hava från städernas sida betydelsefulla önskemål uttalats, utan att dessa lyckats tillvinna sig Kungl. Maj:ts beaktande. Efter att hava vitsordat, att ett kännbart reformbehov föreligger på berörda område, framhåller sålunda Svenska stadsförbundet i avgivet yttrande, att reformen bör göras långt mera genomgripande än fastighetsregisterkommissionen velat föreslå. Denna uppfattning utvecklas på följande sätt:

»Den nuvarande oklarheten på detta område borde rationellt hävas, och detta torde endast kunna ske genom att landsbygdens delningsinstitut, som numera i mycket ringa grad motsvara städernas behov, definitivt utmönstras och ersättas med nya, så avvägda, att de på bekvämaste sätt tillgodose de ändamål, som markdelningen i städerna företrädesvis skall tjäna. De sakkunnige hava visserligen till skillnad från den föregående kommittén sökt i en enda lag — angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad — sammanföra de nya bestämmelser rörande fastighetsbildning, som de funnit erforderliga för städerna, ävensom vissa redan förefintliga stadganden i ämnet, men denna lag har ej gjorts uttömmande, utan skiftesstadgan med flera författningar skola fortfarande vid sidan av densamma kvarstå såsom normerande. Från skiftesstadgans tillämplighet hava i enlighet med gällande rättspraxis uttryckligen undantagits blott städernas tomtindelade områden, medan stadgan i övrigt lämnats oförändrad. Även hemmansklyvnings- och ägostyckningsinstituten hava fått kvarstå orubbade (beträffande ej tomtindelade områden). Däremot skola enligt förslaget avsöndringar ej få äga rum i stad eller annat samhälle med tomtindelning, såvida för samhället fastighetsregister föres enligt bestämmelserna för stad. Avsöndringsinstitutet ersättes här med avstyckningsförfarandet enligt nyss angivna särskilda lag. Oavsett tomtindelningen skall alltså fastighetsbildningen i stad kunna ske dels genom avstyckning och sammanläggning, dels ock med tillämp-

ning av skiftesstadgan eller genom hemmansklyvning eller ägostyckning. Uppenbart kommer den planmässighet och enhetlighet i fastighetsbildningen, som är av så stor betydelse för stadssamhällena, ej att främjas genom denna valfrihet mellan ett flertal olikartade delningsinstitut, varav vissa dessutom i sig själva äro föga lämpliga för stadsmark. Det var också med tanke härpå, som förbundet i yttrandet över 1911 års förslag bestämt underströk önskvärdheten av att skiftesstadgan undantages från all tillämplighet å städerna, ett önskemål, som i föreliggande förslag tyvärr ej förverkligats.

Beträffande det föreslagna nya avstyckningsinstitutet må särskilt framhållas, att vid dess tillämpning icke någon hänsyn behöver tagas till gällande stadsplan eller till de fordringar med avseende å fastighetsbildningen, som ur stadsplanesynpunkt måste fasthållas. Å i stadsplan ingående, men ej tomtindelade område får avstyckning ske nästan huru som helst, och detsamma är naturligtvis förhållandet med område, som ej ens planlagts. Erfarenheten har dock ådagalagt, att just ett planlöst bildande av småfastigheter utgör ett av de allvarligaste hindren för det rationella stadsplanearbetet, vari ju jämväl tomtindelningen ingår såsom ett viktigt led. Vad förbundet i detta hänseende anförde gent emot 1911 års förslag, synes äga full giltighet även i fråga om det nu omarbetade. Det då framförda önskemålet, att avstyckningarna borde underkastas prövning ur byggnads- och stadsplanesynpunkt, kvarstår fortfarande. Även måste det, på sätt i yttrandet över 1911 års förslag närmare utvecklats, anses olämpligt, att vägförbindelserna till fastigheter å stadsägorna tryggas genom en sådan anordning, att de enskilda fastigheterna inrymmas delaktighet i äganderätten till vägmarken, då härigenom stora och onödiga svårigheter skapas för staden att vid trafikledens framtida övertagande tillfredsställande ordna äganderättsfrågan.

Ett första steg att motverka ur stadsplanesynpunkt skadliga avstyckningar vore, att befogenhet att verkställa dylika förändringar uteslutande förbehölles vederbörande stadsingenjör, där denne ägde viss kompetens för uppgiften. Stadsingenjören kunde då påverka markägaren att godvilligt avstå från sådana styckningsåtgärder, som uppenbart strede mot förefintliga eller tillämnade stadsplaneanordningar eller överhuvud mot principerna för en sund parcellering i och för bebyggande. Med hänsyn till stadsingenjörens uppgift att övervaka fastighetsförhållanden lämpliga ordnande inom stadsområdet är denne otvivelaktigt även i övrigt bäst skickad att förrätta förekommande avstyckningar. Enligt förslaget står det emeller-

tid markägaren öppet att efter Konungens befallningshavandes förordnande få vilken i ägomätning kunnig person som helst utsedd till förrättningsman, och stadens mättningsman har alltså ej ens något företräde till dylika förordnanden. På grund av vad ovan anförts, torde denna frihet få anses olämplig, och detta så mycket mera, som den bryter en åtminstone i de större städerna faktiskt bestående praxis, att förrättningar av liknande art skola tillkomma den i stadens tjänst anställde mättningsmannen.

Det lär dock icke vara tillräckligt, att avstyckningarna endast få verkställas av personer, som kunna anses särskilt skickade att tillgodose byggnads- och stadsplanesynpunkterna. Jämväl en särskild prövning av avstyckningarna ur dessa synpunkter är, såsom tidigare framhållits, synnerligen önskvärd, detta icke minst med hänsyn till de samhällen, som sakna egna mättningsmän. Prövningen torde lämpligast kunna uppdragas åt byggnadsnämnden.

Inom det planlagda, men ej tomtindelade området synes nämnden böra äga befogenhet att förhindra avstyckningar i strid med stadsplanen. Vad det icke planlagda området angår, torde vid byggnadsnämndens prövning särskilt böra tillses: dels att avstyckningarna rätta sig efter de föreskrifter enligt 41 § stadsplanlagen, som till äventyrs utfärdats angående minimistorlek för tomtplats, dels ock att de övriga grundläggande fordringar, som med hänsyn till områdets framtida fullständiga planläggning böra uppställas i fråga om kvarterens storlek och form samt trafikledernas bredd och riktning icke onödigtvis eftersättas. Tilldelades byggnadsnämnden befogenhet att i antydda hänseenden pröva förekommande avstyckningar, skulle denna myndighet också erhålla större möjlighet än nu att följa de tendenser, som ange begynnelsen av en livligare byggnadsverksamhet å område utanför stadsplan, samt att ingripa med effektiva åtgärder, redan innan bebyggandet börjat eller nått mera betydande omfattning.»

Stadsförbundet slutar sin granskning med att påpeka, att fastighetsregistret och frågan om markdelningsväsendets reformering ej synas stå i så nära samband till varandra, att de ovillkorligen kräva samtidig lösning. På grund därav ifrågasättes, huruvida icke de båda spörsmålen lämpligen kunde skiljas från varandra samt de partier av kommissionens förslag, som ej direkt angå fastighetsregistret, underkastas förnyad allsidig prövning med hänsyn till ovan återgivna önskemål. Denna utväg vore enligt förbundets uppfattning så mycket naturligare, som sedan någon tid ett av lantmäteristyrelsen upprättat förslag till allmän mättningsförordning föreläge, vilket nära ingrepe i de förhållanden, som en blivande enhetlig lag-

stiftning angående formerna för fastighetsbildningen skulle reglera. Mellan en lagstiftning om fastighetsbildning och fastighetsmätning bestode ett organiskt samband, som syntes motivera gemensam behandling av dessa båda angelägenheter.

Invändningar av alldeles samma art — ehuru närmare utförda med hänsyn speciellt till fastighetsbildningens betydelse för bostadsväsendet i städerna — hava vidare i skrivelse till Kungl. Maj:t framförts av de inom civildepartementet tillkallade sakkunnige för bostadsfrågan, statens bostadskommitté. Denna skrivelse tillåta vi oss närsluta såsom bilaga.

Skäl hava icke anförts, varför ovan berörda synpunkter lämnats fullständigt å sido i de till riksdagen hänskjutna förslagen. Enligt vår mening böra icke några avsevärdare hinder möta att låta den nya lagstiftningen följa de av Stadsförbundet och bostadskommittén angivna grunderna. Härigenom skulle stora och påtagliga fördelar vinnas med avseende å planmässighet, reda och enhetlighet såväl i själva rättsreglerna för stadsfastigheters bildning och förändring som i arbetet för byggnadsverksamhetens ordnande enligt sunda stadsplanepprinciper. Mycket synes också tala för att de rent mätningstekniska bestämmelser, som kunna finnas erforderliga för stadssamhällena, samtidigt böra preciseras och eventuellt ingå såsom led i den nya lagstiftningen, i stället för att, på sätt lantmäteristyrelsens förslag till allmän mätningförfordning innebär, sammanföras med motsvarande, ehuru tekniskt helt olikartade föreskrifter för landsbygden. Förslaget till lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad torde sålunda lika litet som mom. 1 av propositionen böra i nuvarande skick antagas.»

* * *

Utskottets yttrande.

Historik

Till en början torde utskottet böra i korthet erinra om tillkomsten och syftet med den lagstiftning med avseende å fastighetsredovisningen i städer och stadsliknande samhällen, som nu framlagts för riksdagen, och som i väsentliga delar skulle kompletteras genom av Kungl. Maj:t i administrativ väg meddelade bestämmelser.

I skrivelse den 3 maj 1904 framhöll lagberedningen, att vårt lagfarts- och inteckningsväsende vore så ordnat, att de i dylika ärenden förda protokoll utgjorde den huvudurkund, varav man kunne upplysning om de fastigheten rörande rättsförhållandena, och att den vid sidan av protokollet nu förda fastighetsboken icke hade någon självständig betydelse. En reform av lagfarts- och inteckningsväsendet borde däremot grundas på, att fastighetsboken bleve en huvudurkund för fastighetsrätten. För genomförande av ett fastighetsbokssystem, så specialiserat, att alla inskrivningar, som rörde en viss fastighet, kunde upptagas utan sammanblandning med andra å ett för denna fastighet avsett särskilt upplägg, gäve emellertid de nuvarande fastighetsböckerna, vilka anslöto sig till jordeboken, icke ett användbart och fullt tillförlitligt underlag. Vilken anordning, som vore att förorda för erhållande av ett dylikt underlag, tillkomme det icke lagberedningen att bedöma. Men då i följd av inträdda ändrade förhållanden i fråga om jordbeskattningen erfordrades uppläggande av nya jordeböcker, hade lagberedningen trots tillfället icke böra lämnas obegagnat för att åt det arbete, som av denna anledning vore påkallat, giva en sådan omfattning, att därvid kunde tillgodoses det behov, som mötte från fastighetsbokssynpunkt. Tillika framhölls betydelsen av att ur fastighetsboken jämväl kunna vinna upplysning om fastighetens läge, gränser, areal i olika ägoslag m. m.

Lagberedningens skrivelse den 3 maj 1904.

Hela lagberedningens omförmälda framställning hänförde sig till förhållandena å landsbygden, och beredningen hade då icke något uttalande om att förhållandena i städerna påkallade särskild uppmärksamhet.

I anledning av lagberedningens förevarande framställning tillsattes den 30 september 1904 särskilda kommitterade för att verkställa utredning, huruvida åt de uppgifter angående fastighetsförhållandena, vilka för närvarande skola upptagas i jordeboken, kunde givas den omfattning och i övrigt sådan anordning, att därigenom bereddnes jämväl ett ändamålsenligt underlag för fastighetsbokföringen.

Tillsättande den 30 sept. 1904 av särskilda kommitterade.

Nämnda kommitterade avgåvo den 20 november 1905 förslag till uppläggande av ett särskilt jordregister med ett upplägg för varje av de i jordeboken uppförda hemman, kvarnar, fisken, torp och andra lägenheter, och å vilket upplägg i särskilt rum skulle inregistreras varje genom laga skifte, hemmansklyvning, ägostyckning, jordavsöndring eller annorledes behörigen utbruten del av jordeboksenheten. Genom proposition till

Kommitterades förslag av den 20 nov. 1905 om jordregisters uppläggande.

Proposition till 1908 års riksdag.

Kungl. förordningen
den 13 juni
1908 ang.
jordregister.

1908 års riksdag äskade Kungl. Maj:t härefter av riksdagen anslag till inrättande av ett jordregister på grundvalen av kommitterades nyssnämnda förslag. Sedan anslaget av riksdagen beviljats, utfärdades av Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 förordning ang. jordregister.

Kommitterades ovanberörda förslag avsåg ej, lika litet som den nyssnämnda förordningen, registerföring av fastigheter i stad och utgick jämväl från, att sådana orter å landsbygden, för vilka funnes tomtindelning såsom för stad, under vissa förutsättningar skulle komma att undantagas från upprättande av jordregister enligt de för landsbygden meddelade bestämmelser.

Motion vid
1906 års riksdag
ang. jordregister för stad.

I en vid 1906 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hade emellertid frågan om jordregister för städerna och därmed jämförliga orter blivit särskilt uppmärksammas. Städerna, vilka i regeln saknade särskilda jordeböcker, hade visserligen redan, anfördes i motionen, specialiserade fastighetsböcker, men det vore av största vikt, särskilt om fastighetsböckerna skulle erhålla karaktär av huvudurkunder för fastighetsrätten, att man även för städerna finge ett för ändamålet användbart, fullt tillförlitligt underlag för fastighetsbokföringen, varigenom den oreda kunde undanröjas, som i ett stort antal städer rådde, i synnerhet beträffande de ej i tomter indelade områdena och när område utlades till tomt eller flyttades från land till stad. Motionärerna hemställde därför, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke tomter och jordar i städerna och vissa med städer jämförliga orter skulle kunna i ett jordregister så upptagas, att detta register kunde tjäna såsom lämpligt underlag för fastighetsbokföringen.

I avgivet utlåtande framhöll vederbörande utskott, att utskottet hölle före, att, därest det befunnas vara av behovet påkallat och lämpligt att för landsbygden inrätta sådant jordregister, som av 1904 års kommitterade föreslagits, varom utskottet dock för det dåvarande ansåge sig sakna anledning uttala sig, skäl förefunnas att även för städerna, särskilt vad de i tomter ej indelade områdena anginge, åstadkomma ett liknande underlag för städernas fastighetsböcker. Då emellertid detta spörsmål kunde förväntas upptaget i lagberedningen, syntes icke skäl för riksdagen att hos Kungl. Maj:t påkalla den utredning, som motionärerna ifrågasatt. Utskottet hemställde fördenskull, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Detta blev även riksdagens beslut.

I den reform av lagfarts- och inteckningsväsendet, vartill lagberedningen framlagt förslag, ingår såsom ett huvudsakligt led, att den fastighetsbok, i vilken rättsförändringar angående fast egendom skola införas, skall vara på sådant sätt specialiserad, att alla inskrivningar, som röra en viss fastighet, kunna upptagas utan sammanblandning med andra å ett för denna fastighet avsett särskilt upplägg.

Lagberedningens förslag och skrivelse av 31 dec. 1907 rörande reform av lagfarts- och inteckningsväsendet.

I särskild skrivelse den 31 december 1907 framhöll härjämte lagberedningen, att ett underlag, motsvarande det för landet föreslagna, även erfordrades för fastighetsbokföringen i städerna och att numera, särskilt genom den nya lagen angående stadsplan och tomtindelning, förutsättningar för upprättande av en enhetlig ordning i sådant hänseende kommit till stånd. I följd härav hemställdes om utarbetande av föreskrifter angående registerföring av fastigheter i stad, motsvarande den, som skulle äga rum enligt det föreslagna jordregistret för landsbygden.

I anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 15 maj 1908 åt särskilda kommitterade att dels utarbeta förslag till föreskrifter angående registerföring av fastigheter i stad, dels ock utreda, i vilken omfattning dessa föreskrifter böra vinna tillämpning jämväl å sådana orter å landsbygden, för vilka finnes tomtindelning såsom för stad.

Tillsättande den 15 maj 1908 av särskilda kommitterade.

Den 30 september 1911 framlade nämnda kommitterade för ifrågasvarande uppdrags fullgörande icke mindre än 26 olika författningsförslag, av vilka de, som nu närmast äro av intresse, voro: förordning angående fastighetsregister för stad, kungörelse rörande ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 13 juni 1908 ang. jordregister, förordning med närmare föreskrifter ang. särskilt jordregister med tomtbok eller särskild tomtbok för vissa områden å landsbygden samt lag med vissa bestämmelser ang. fastighetsregister. Förslaget i nyssberörda delar utgick ifrån, att en tillfredsställande registrering av fastigheterna i städerna icke kunde erhållas, med mindre den för registrering erforderliga karta grundats å mätning efter siffermetod (triangelmätning). Skulle med särskilt tillstånd en karta av mera anspråkslös beskaffenhet, kallad översiktskarta, kunna till en viss tid få tjäna som grundval för registerverket, borde emellertid för varje stad en gång tillkomma en på triangelmätning grundad registerkarta. Denna karta skulle upprättas av lantmätare, liksom ock de viktigaste av de övriga åtgärder, som skulle föregå själva registrets uppläggande, enligt förslaget i allmänhet skulle verkställas av lantmätare. Före registerkartans

Kommitterades förslag av den 30 sept. 1911 ang. fastighetsregister för stad m. m.

upprättande skulle för varje särskild stad frågan om rågångarna mellan stadens område och angränsande mark vara i laga ordning behandlad. Vidare skulle, i den mån gränserna omkring de särskilda fastigheterna inom det område, som icke inginge i tomtindelning, ej förut blivit i laga ordning bestämda, lantmätaren företaga förrättning för sådant ändamål i samband med registerkartans upprättande; då dylik förrättning hölles, skulle gränserna i därför stadgad ordning även utstakas å marken.

De för stad föreslagna föreskrifterna skulle, där Kungl. Maj:t därom förordnade, äga motsvarande tillämpning i avseende å köping, ävensom å annat samhälle, för vilket på grund av hittills gällande föreskrifter byggnadsstadgan för rikets städer skulle tillämpas eller sådant förordnande meddelats, som avsåges i 36 § andra stycket av lagen angående stadsplan och tomtindelning.

Fastighetsregister skulle uppläggas och föras på stadens bekostnad; staden skulle dock äga att till de med registrets uppläggande förbundna kostnaderna efter Kungl. Maj:ts bestämmande uppbära bidrag av statsmedel efter vissa angivna grunder. Motsvarande bestämmelser skulle gälla beträffande köping eller municipalsamhälle, såvida fastighetsregister för samhället, efter Kungl. Maj:ts förordnande, där skulle föras enligt de bestämmelser, som meddelades för stad. Tryckta blanketter till fastighetsregistret och de i fastighetsregisterförordningen föreskrifna förteckningar borde tillhandahållas på allmän bekostnad. För utdrag av fastighetsregister, vilket register skulle föras av person i stadens eller municipalsamhällets tjänst, borde såsom bidrag till samhället för registerföringen erläggas lösen till den, som förde registret.

Anmärkning-
ar mot försla-
get.

Mot kommitterades förslag framkommo anmärkningar av mycket allvarlig innebörd. Förslaget ansågs obehövt omfattande; syftet med detsamma kunde vinnas på mycket enklare sätt. De föreslagna anordningarnas genomförande skulle medföra högst betydande kostnader, till och med vida högre än kommitterade beräknat. Att upprättandet av registerkartan och en väsentlig del av utredningsarbetet skulle anförtros åt lantmätare mötte också starka invändningar. För fastighetsregistret hade icke föreslagits sådan anordning, att därmed i den utsträckning, som vore möjlig, även rent kommunala och privata behov bleve tillgodosedda.

Med dessa antydningar kan vara nog i detta sammanhang. Utskottet får längre fram tillfälle att närmare beröra några av invändningarna.

Fastighetsre-
gisterkommis-
sionen av den
15 juli 1914.

Den omfattande kritiken av kommitterades ifrågavarande förslag föranledde, att särskilda sakkunniga, på grund av nådigt uppdrag den 27 juni 1914,

tillkallades för att inom justitiedepartementet biträda med omarbetande av de nämnda förslagen av 1911.

Dessa sakkunniga avgåvo den 31 december 1914 förslag till 22 olika författningar i förevarande ämnen. Förslaget innebär åtskilliga förenklingar i 1911 års förslag, men bygger eljest på sistnämnda förslag. Förenklingarna avse huvudsakligen att icke göra triangelmätningen obligatorisk och att i sammanhang därmed utesluta den förut föreslagna översiktskartan. Om registerkartans uppgift bestämmes sålunda, att den skall underlätta kontrollen av, att vid registrets uppläggande inga vare sig luckor eller dubbelföringar vid fastighetsredovisningen förekomma och i övrigt såsom en orienteringskarta underlätta återfinnandet av särskilda fastigheter, synes, anför kommissionen, det vara för ändamålet tillräckligt att denna karta upprättas med användande i största möjliga utsträckning av redan befintligt kartmaterial, på sätt 1911 års förslag upptog beträffande den provisoriska kartan (översiktskartan). Vidare föreslog fastighetsregisterkommissionen, att föreskrifterna om vissa rågångars och andra fastighetsgränsers bestämmande i samband med registerkartans upprättande skulle bortfalla. Därmed förföll, enligt kommissionens mening, också skälet för att endast lantmätare skulle kunna förordnas att upprätta registerkarta och verkställa vissa därmed sammanhängande göromål.

Kommissionens förslag av den 31 dec. 1914.

Med avseende å köpingar och vissa andra samhällen på landet hade 1911 års kommitterade föreslagit, att fastighetsregister enligt samma bestämmelser som för stad skulle kunna, när Kungl. Maj:t så förordnade, uppläggas och föras. Kommitterade antogo, att sådant förordnande endast kunde komma i fråga för mera utvecklade och livskraftiga samhällen, samt framlade tillika förslag till en särskild författning angående registrering av fastigheter inom vissa orter på landet med tomtindelning såsom i stad. 1914 års kommission ansåg emellertid, att, om anspråken på registerkartan nedsattes och vissa förenklingar i övrigt vidtogos, de av kommissionen föreslagna bestämmelserna angående registrering av fastigheter i stad icke skulle komma att föranleda större kostnader än att jämväl köpingar och municipalsamhällen med tomtindelning såsom i stad, åtminstone i allmänhet, kunde underkasta sig desamma, varom förslag således framlades i samband med förslaget för stad. För de köpingar och municipalsamhällen, där bestämmelserna för stad icke komme att tillämpas, ävensom för områden, för vilka tomtindelning faststälts enligt 38 § i lagen om stadsplan och tomtindelning, skulle fastighetsregistrering äga rum i den ordning, som en-

ligt 1908 års förordning angående jordregister gäller för landsbygden. Då emellertid förefintliga tomter borde redovisas efter kartor och mätningshandlingar, föreslogs genom ändring i sistnämnda förordning en härför ägnad anordning.

En närmare redogörelse för kommissionens huvudsakliga författningsförslag återfinnes å sid. 97—108 i årets statsverksproposition, andra huvudtiteln, till vilken redogörelse utskottet hänvisar. Såsom därav framgår äro de åtgärder, som skola vidtagas för fastighetsregisters uppläggande och förande, av betydande omfattning.

* * *

Yttrande: Den i propositionen nr 6 till riksdagens antagande framlagda *lagen*
Lagen ang. *innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra sam-*
fastighets- *hällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande* utgör grund-
register. *valen för hela den angelägenhet, varom här är fråga. Detta lagförslag*
Riksdagens innehåller emellertid väsentligen allenast en allmän föreskrift om, att i
medverkan till stad skall på stadens bekostnad uppläggas och föras fastighetsregister en-
bestämmelser ligt de grunder, Konungen bestämmer, varjämte för vissa stadsliknande
om fastighets- samhällen liknande skyldighet skulle med viss inskränkning föreligga.
register. Huru den nu berörda skyldigheten skulle av städer och stadsliknande
 samhällen fullgöras, därom erhålles ingen ledning av den nyssnämnda
 propositionen. I den till utskottets behandling jämväl hänvisade punk-
 ten 28 i andra huvudtiteln angående bidrag om tillhoppa 600,000 kronor
 till städer och därmed jämförliga samhällen i och för fastighetsregisters
 inrättande anges, att berörda statsanslag avses att utgå såsom bidrag
 till kostnaden för inrättande av sådant register »i huvudsaklig överens-
 stämmelse med 1914 års fastighetsregisterkommissions förslag och i en-
 lighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas». Under
 nämnda punkt i statsverkspropositionen förekommer också, såsom
 nyss erinrats, en redogörelse för nämnda 1914 års förslag. Samtidigt an-
 för emellertid därstädes departementschefen, att, vad förordningen angående
 fastighetsregister för stad angår, denna, liksom författningarna angående
 jordregistret, är »uteslutande av administrativ natur». Härav framgår
 således, att det är Kungl. Maj:ts avsikt att, om ovanberörda lagförslag
 godkännes, utan någon riksdagens medverkan utfärda de utöver *lagen*
 erforderliga författningarna rörande fastighetsregister för städer och stadslik-
 nande samhällen.

Uppfattningen att sistnämnda författningar skulle vara av enbart administrativ natur kan utskottet emellertid icke dela. Gällande författningsbestämmelser angående jordregister hava, såsom departementschefen printrat, tillkommit utan riksdagens medverkan, men enligt utskottets mening kan denna analogi icke åberopas för det register, varom nu är fråga. Jordregistrets uppläggande och förande är uteslutande en statsangelägenhet, för vilkens ordnande statsverket helt bestrider kostnaderna. Uppläggandet och förandet av fastighetsregistret för stad med vad därmed sammanhänger pålägger däremot städer och vissa stadsliknande samhällen vidtagande av ganska omfattande åtgärder, belastar stadsmyndigheterna med nya göromål och orsakar samhällena betydande kostnader, till vilkas bestridande staten allenast skulle lämna vissa bidrag för en gång.

Kan således, enligt utskottets uppfattning, den berörda analogien med jordregistret icke åberopas såsom grund för att en förordning om fastighetsregister — vare sig den grundas på 1911 års förslag eller, såsom avsikten nu synes vara, på 1914 års förslag — skulle vara av uteslutande administrativ natur, tala däremot andra analogier eller precedensfall för en motsatt uppfattning. Skifteslagstiftningen t. ex., som innehåller många detaljstadganden av liknande art med de bestämmelser, som behöva upptagas i en författning om fastighetsregister, behandlas numera obestridligen som allmän lag. I allt fall torde den ifrågasatta författningen om fastighetsregister kunna likställas med en del på senare tider tillkomna eller föreslagna författningar, för vilka riksdagens medverkan påkallats eller som riksdagen ansett böra på så sätt tillkomma. Exempelvis förslaget vid 1915 års riksdag angående vissa bestämmelser beträffande läkare vid länslasarett, varöver riksdagens yttrande inhämtades, men som vederbörande utskott ansåg böra behandlas såsom kommunallag. Denna mening biträdades av första kammaren, medan andra kammaren, som avslög propositionen, ej kom att uttala sig rörande nämnda spörsmål. Lagarna om kommuns skyldighet att anställa barnmorska den 13 juni 1908, om köttbesiktning och slakthus den 10 oktober 1913 med flera erbjuda också vissa analogipunkter med nu förevarande författningsområde.

Det är härjämte starka sakliga skäl, som, enligt utskottets mening, tala för, att riksdagen måste förbehålla sig rätt att granska de bestämmelser, som skola meddelas för uppläggande och förande af fastighetsregister i städer och stadsliknande samhällen.

Ny utredning påkallad.
Städer.

Den utredning, som hittills föreligger, hur omfattande den än är, synes utskottet icke vara tillräcklig för att därpå grunda ett säkert omdöme om det sätt, varpå, vad nu till en början *städer* beträffar, fastighetsboks-väsendet bör ordnas för att kunna genomföra de nya bestämmelser rörande inskrifning av rätt till fast egendom (lagfart och inteckning), vartill lagberedningen framlagt förslag. Betydelsen av lagberedningens förslag är att vinna en mera specialiserad fastighetsredovisning, varigenom ökad rätts-säkerhet skulle uppkomma och borttagande av den obligatoriska intecknings-förnyelsen möjliggöras.

Tomtindelad mark.

För inrättande och förande av fastighetsbok i stad finnas, som känt, redan nu detaljerade bestämmelser, enligt vilka varje särskild tomt skall å sitt upplägg redovisas och beskrivas. Undantagslöst sker detta efter kartor och mätningshandlingar beträffande områden i stad, vilka ingå i tomtindelning. I många städer torde de nuvarande fastighetsböckerna, jämte stadskartor och tomtkartor, vara så förda och upprättade, att de, vad beträffar *städernas tomtindelade område*, kunna utgöra fullt tillförlitligt underlag för uppläggande av nya fastighetsböcker. Någon förmedling genom ett särskilt fastighetsregister torde därför icke allestädes erfordras. En sammanhängande registerkarta över det i tomtindelning ingående området är visserligen en god sak, men näppeligen är den, utom möjligen i vissa städer, nödvändig för det ändamål, man nu vill vinna. Det synes därför, innan en allmängiltig skyldighet i anslutning till förslaget av 1914 års kommission införes, böra undersökas, huruvida icke i åtskilliga städer förhållandena med avseende å tomtredovisningen äro så ordnade, vad beträffar tomtindelad område, att de kunna befrias från skyldighet att upprätta fastighetsregister (tomtbok). Antingen så, att denna skyldighet, på sätt herr Zetterstrand i sin förut omnämda motion nr 98 hemställt, endast skulle gälla för städer, för vilka Kungl. Maj:t funne nödigt förordna om fastighetsregisters uppläggande och förande, eller så, att vissa städer redan från början undantoges eller på framställning kunde undantagas från tillämpningen av en alla städer omfattande författning i förevarande ämne.

Stadsägoområden.

Vad beträffar *stadsägoområdena*, d. v. s. det under en stad lydande område, som ej är tomtindelad, måste förhållandena beträffande fastighetsredovisningen flerstädes betecknas såsom mindre tillfredsställande. Dessa ägor sakna i allmänhet kameral indelning, och redovisning efter kartor och mätningshandlingar är ej överallt möjlig. Över den fastighetsindelning, som tillkommit genom lantmäteriförrättningar, finnas vederbörliga kartor, men dylik indelning har ofta nog ej fått äga bestånd, och då upp-

låtelse skett inom de särskilda fastigheterna hava de för jorddelning meddelade bestämmelserna i skiftesstadgan mera sällan iakttagits. Fastighetsbildningen har i stället skett genom avstyckning, varvid icke alltid behöriga kartor företetts. Dylika brister kräva uppenbarligen reglering för det fastighetsboks-system, vartill man vill komma. Emellertid torde vid den förnyade utredning, som utskottet anser nödig, böra övervägas, huruvida ej jordredovisningen må, i den mån karta ej kan grundas å sammanställning av befintligt kartmaterial, kunna åstadkommas på grundval allenast av ägobeskrivningar och sålunda en dyrbar nymätning tills vidare inbesparas. Jämväl eljest torde vid den nya utredningen böra beaktas vinnande av så litet betungande bestämmelser som möjligt.

Vidare synes vad som i motionen nr 224 av herrar Holmdahl och Christierson anföres med avseende å registerarbetets verkställande och organisation förtjäna beaktande. Det monopol, som 1911 års kommitté förbehöll lantmäterikåren, är visserligen modifierat i förslaget av 1914, men det synes böra medgivas, att i de städer, där särskild mättningsman (stadsingenjör) är anställd, denne betros med registerkartans upprättande, därest vederbörande stad så önskar, och han fyller vissa bestämda kompetensanspråk. Tilläventyrs torde ett förordnande av länsstyrelsen böra meddelas, så att det bleve klart, att kompetensen hos vederbörande stadsingenjör förefanns. Den ingående kännedom om stadens markförhållanden, som stadsingenjören får antagas äga, giver ökade garantier för ett tillfredsställande arbete. Städerna hava givetvis också själva ett mycket starkt intresse av, att allenast kompetenta och dugliga personer betros med de viktiga och för en lång framtid bestående arbetena med avseende å fastighetsredovisningen i städerna, vadan de vid anställande av stadsingenjörer hava all anledning att söka förvärva verkligt kompetenta personer. Ett mer eller mindre markerat monopol för lantmäteristaten i nu förevarande hänseende kan, enligt utskottets mening, ej vara lämpligt.

Stadsingenjör såsom förrättningsman.

Ytterligare framhålles i motionen nr 224, med stöd av svenska stadsförbundet, att städernas mättnings- och markredovisningsväsen hittills ej legat under lantmäteristyrelsens inseende och att några skäl att frångå denna grundsats icke synas föreligga. Jordregistrets planläggning och ledning, som ålegat lantmäteristyrelsen, hade icke varit av beskaffenhet att stärka förtroendet för styrelsens lämplighet att handhava motsvarande, på samma gång mera komplicerade och för styrelsen mera främmande upp-

Den centrala ledningen av arbetet.

gift beträffande städerna. Med ledningens förläggande till lantmäteristyrelsen fordrades nya tjänster hos styrelsen, och då hela fastighetsregistreringen efter kort tid nära nog sköter sig själv, motsvarade dessa tjänster ej något stadigvarande behov. Det vore därför bättre att lägga ledningen i händerna på en för ändamålet utsedd tillfällig kommission med speciell sakkunskap i de olika frågor, som här komma i beaktande.

Utskottet anser sig icke kunna nu uttala en bestämd mening om, huru den centrala ledningen av fastighetsregisterarbetet lämpligast bör i detalj ordnas, då detta till god del beror av de blivande bestämmelserna om fastighetsredovisningen. Dock kan utskottet icke förorda sådana anordningar, varigenom ett nytt ämbetsverk skapas för nämnda ledning eller, om denna lägges till ett redan bestående verk, att någon fast personal anställs för dessa mera tillfälliga göromål. Av nuvarande verk kan, förutom lantmäteristyrelsen, tilläventyrs även överintendentensämbetet ifrågakomma, vilket ämbete nu har ledningen av stadsplaneväsendet i städerna. Att i varje händelse speciell sakkunskap i de olika frågor, som här komma i beaktande, bör förefinnas hos eller beredas det verk, åt vilket ledningen anförtros, synes uppenbart. Detta torde exempelvis kunna ske genom ett tillfälligt anlåtande under lämplig form av ett par med städernas jord- och tomtförhållanden samt kommunalverksamheten överhuvud förtrogna personer (t. ex. en lagfaren rådhusrättsledamot och en stadsingenjör). Jämväl den nu berörda frågan synes kräva ytterligare övervägande. Städernas sunda och kraftiga utveckling sammanhänger intimt med ändamålsenliga, smidiga och snabba former för markens uppdelande till bebyggande, och de böra därför ej tvingas in i något för dem främmande, omständligt eller stelt system.

*Städer under
landsrätt.*

Det synes ej vara påkallat, att med avseende å fastighetsredovisningen någon skillnad göres på, om städerna hava egen jurisdiktion eller lyda under landsrätt. Vissa teoretiska skäl kunna, såsom svenska stadsförbundet framhållit, anföras för en skillnad mellan städerna i förevarande hänseende, beroende av huruvida deras jurisdiktion väsentligen bestrides av statsmedel eller av städerna själva. Men uppmärksammas bör också, att alla de under landsrätt lydande städerna, vilka för närvarande torde uppgå till 10, äro lifskraftiga samhällen med stark utveckling och att de härutinnan överträffa många gamla städer med egen jurisdiktion.

Frågan om kostnadsbidrag från staten till olika slag av städer skall utskottet behandla i annat sammanhang.

De bestämmelser i förevarande avseende, som närmast skulle avse städerna, synas böra gälla jämväl för *köpingar*, dock allenast i det fall att Kungl. Maj:t härom meddelat speciellt förordnande. Förhållandena äro så olika i olika köpingar, att generella bestämmelser om deras hänförande under de för stad gällande stadgandena knappast torde befinnas skäligen och lämpliga. *Köpingar.*

Med avseende å *municipalsamhällena* äro förhållandena avsevärt mera invecklade och olikartade än i städerna. Man har sålunda här att först räkna med, att icke alla municipalsamhällen hava sina områden uppmätta och beskrivna, att gränserna ej heller alltid äro klara och att tomtindelning såsom för stad blott finnes i en del dylika samhällen och i regeln endast över en bråkdel av samhällets areal. Vidare har man alltid att uppmärksamma dessa samhällens ringa bärkraft: de hava utskylder såväl till samhället som till den kommun, därinom de ligga. Särskilt är det dubbla gatu- och vägunderhållet ofta betungande. Såsom regel torde kunna sägas, att de flesta municipalsamhällena knappast själva kunna ordna sin fastighetsredovisning, varken tekniskt eller ekonomiskt. *Municipal samhällen.*

Jordregisterarbetet har hittills icke sträckt sig över municipalsamhällena. Allenast i rena undantagsfall är det enligt utskottets mening möjligt och lämpligt att inordna municipalsamhällena under de föreskrifter, som komma att gälla för stad, åtminstone därest samhällenas egen medverkan skall i något avseende påfordras för registerväsendets första ordnande. Utskottet vill visserligen icke, på den utredning som föreligger och vad utskottet av egen erfarenhet känner, grunda ett alldeles bestämt omdöme, huru förhållandena lämpligast böra ordnas i municipalsamhällena. Men det förefaller, som om staten i allmänhet skulle nödgas att helt och hållet taga hand om den första redovisningen av municipalsamhällenas ägområde. Att kostnaderna härför i dessa samhällen i allt fall böra helt ankomma på staten, skall längre fram beröras; och sker så, blir detta ett ytterligare skäl till, att staten ordnar det hela.

Bleve i anslutning till vad förut uttalats enklast möjliga föreskrifter givna för fastighetsredovisningen i städerna, vare sig de hava egen jurisdiktion eller lyda under landsrätt, samt Kungl. Maj:t ägde förordna om vilka köpingar och municipalsamhällen skulle gå in under dessa förhållanden, och åtog sig det allmänna att för övriga köpingar och municipalsamhällen ordna fastighetsredovisningen, liksom staten nu gör det för landsbygden genom jordregisters uppläggande, skulle tillfredsställande grundvalar för ett nytt fastighetsboks-system vara lagda.

En sammanförande i en lag av författningsföreskrifterna.

Vid den ytterligare utredning, som utskottet anser nödig, synes också böra övervägas, huruvida icke den starka söndersplittring kunde undvikas, som nu råder vidkommande författningsbestämmelser om städers och stads-samhällets jord och tomtväsen och som skulle ytterligare ökas, om de i föreliggande proposition framlagda lagförslagen godkändes. Avsevärda fördelar i reda och ordning synes utskottet skola uppstå, om allt vad som rör nämnda förhållanden och ej äro rena tillämplighetsstadganden kunde sammanföras i en författning, omfattande lagen om stadsplan och tomtindelning, därmed sammanhängande viktigare delar av byggnadsstadgan — vilken näppeligen längre torde böra i sin helhet tillkomma utan riksdagens medverkan — samt de författningsförslag, som nu förevarande kungl. proposition upptager i detta ämne, sådana de vid förnyade utredningar skulle sakligt föreligga samt med den utvidgning av stadgandena, som erfordras för att riksdagen jämväl skall kunna bedöma sättet för fastighetsredovisningens ordnande. Huruvida härtill ytterligare böra komma de bestämmelser, som prövas erforderliga för skifte av jord i stad, så att den förväntade nya skifteslagstiftningen på grundvalen av det den 28 juli 1911 framlagda förslaget skulle omfatta allenast landsbygden, må här lämnas öppet.

Nu berörda formella spörsmål hava synts vara önskemål av den vikt, att, när nu utskottet förordar en förnyad utredning, de ej bort förbigås. Utskottet är dock icke i tillfälle att fullt bedöma möjligheterna av dessa önskemåls vinnande eller huruvida deras tillgodoseende skulle kräva längre tid för nytt förslags framläggande än som av andra skäl kan vara önskvärt.

* * *

Kostnadsfrågan.
Statsbidragets föreslagna belopp och grunder.

Utgör vad nu anförts, enligt utskottets mening, fullgiltiga skäl för att icke för närvarande bifalla förevarande kungl. proposition, i vad den avser ordnande av fastighetsregister för stad och stadsliknande samhällen, blir så än mer fallet vid övervägande av *kostnadsfrågan*.

En ganska ingående redogörelse för kostnaderna innehålles i den förut berörda, till utskottets förberedande behandling hänskjutna punkten 28 i statsverkspropositionen, andra huvudtiteln.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister skulle utgå av statsmedel efter areal och med fallande skala.

Varje stad med egen jurisdiktion skulle erhålla i statsbidrag:

	för varje hektar till och med	50 kr.	10: —
för varje därefter överskjutande hektar till och med	100	»	5: —
»	»	»	»
		500	» 4: —
»	»	»	»
		1000	» 3: —
»	»	»	»
		2000	» 2: —
»	»	»	»
			» 1: —

För städer under landsrätt och samhällen å landet, — dessa skulle icke behöva bekosta den medverkan vid förberedelserna till registrets uppläggande, som det enligt förslaget skulle åligga domhavande, häradskrivare och landskontor att lämna, utan kostnaden därför skulle drabba statsverket —, har statsbidraget ifrågasatts till allenast $\frac{2}{3}$ av det belopp, som skulle tillkommit dessa, om de utgjort städer med egen jurisdiktion. Hela ifrågasvarande bidrag till städer och stadsliknande samhällen är av 1914 års kommission beräknat till 516,000 kronor. Blanketter, som före utgången av 1919 erfordras för förberedande arbeten för uppläggande av fastighetsregistret ävensom för registrets första uppläggande, skulle tillhandahållas på statens bekostnad. Denna kostnad, jämte utgifter för ledning av och kontroll över registerarbetet, är uppskattad till 60,000 kronor.

För ifrågasvarande ändamål begäres nu i statsverkspropositionen ett reservationsanslag på extra stat av 600,000 kronor, ävensom att härav måtte för år 1917 anvisas ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt under år 1916. Städernas egna utgifter för ändamålet beräknas till 1,022,000 kronor.

De utredningar, som skett med avseende å kostnaderna, äro, enligt utskottets mening, icke av beskaffenhet, att riksdagen på grund av desamma bör anvisa medel för ändamålet, även om frågan om de författningar, på vilka ett anslagsbeviljande bör grundas, vore tillräckligt utredd och klar.

Förnyad utredning behöfvlig.

På det att frågan om statsbidrag för ändamålet icke måtte bli förhalad, anser sig utskottet här böra giva några antydningar om de ytterligare utredningar, vilka synas nödiga i kostnadsspörsmålet. Utskottet har härtill så mycket mer anledning, som kostnadsfrågan också blivit ingående berörd i motionen nr 224 i andra kammaren, av herrar Holmdahl och Christierson, ävensom i motionerna i samma kammare, nr 222 av herr Kant och nr 61 av herr Zetterstrand. Att riksdagen i avseende å hållpunkter för

kostnadsfrågans bedömande ser sig väl före, synes vara så mycket mer påkallat, som riksdagen gjort ledsamma erfarenheter beträffande kostnaderna för jordregistret, vilka, vidkommande redan beviljade anslag, uppgå till 1,775,000 kronor, medan det ursprungligen beräknade beloppet var 750,000 kronor.

I motionen nr 224 erinras om det yttrande, som i förevarande del av ärendet avgivits av svenska stadsförbundet och vari, bland annat, framhålls, att för vinnande av säkra utgångspunkter för kostnadernas bedömande fastighetsregister borde först på försök uppläggas för några typiska stadsamhällen eller delar av dessa. Tilläventyrs är denna utväg icke lämplig, om också de skäl, som häremot anförts, eller att detta i själva verket skulle betyda, att man på försök gjorde hela registerarbetet, knappast synas utskottet hållbara. Med att, såsom skett, lägga förhållanden från Stockholm och Göteborg till grund för allmänna kostnadsberäkningar kunna stora överraskningar ur kostnadssynpunkt vara att befara, då dessa orter hava förhållandena på detta område väl ordnade och det, såsom departementschefen mycket riktigt framhåller, icke är blott den areal, vilken skall undergå registrering, som är avgörande för kostnadsfrågan, utan även graden av den oreda med avseende å jord- och mättingsförhållandena, som råder.

Att, såsom skett, utan vidare undersökning antaga, att 20 procent av den sammanlagda arealen i städer och stadsliknande samhällen skulle behöva nymätas, är, enligt utskottets mening, ej heller tillfredsställande. En noggrann undersökning torde också helt visst giva vid handen, att kostnaderna för nymätningen å en del orter komma att ställa sig betydligt högre än Kungl. Maj:t beräknat. Alldeles särskilt påkallat synes därför vara, att behovet av nymätning inom de olika samhällena varder utrett.

Det förefaller utskottet, som om för den förnyade utredning av kostnadsfrågan, som utskottet anser ofrånkomlig, innan riksdagen kan bevilja anslag för ändamålet, bättre hållpunkter skulle vinnas, om uppgifter för varje stad och samhälle infordrades angående arealen, var för sig, av tomtindelad jord och stadsägojord, antalet tomter, befintliga kartor och dessas beskaffenhet samt angående de nymätningar, som anses behövliga, och arealen för dessa nymätningar jämte uppskattade kostnaden.

Beträffande municipalsamhällena torde än mera detaljerade uppgifter erfordras.

Vidkommande frågan huruvida statsbidrag över huvud bör utgå till städerna för ordnande av fastighetsredovisningen därstädes, vill utskottet uttala sin principiella anslutning till sådant bidrag. Rörande grunderna för statsbidragets meddelande saknar utskottet emellertid nu anledning att uttala sig; dessa grunder bero i hög grad av, huru fastighetsredovisningen blir ordnad. Till samma kategori som städerna torde också bära hänföras köping, för vilken de för stad gällande bestämmelser med avseende å fastighetsredovisningen skulle tillämpas och som bildar egen kommun.

Principiell anslutning till statsbidrag åt städerna.

Med avseende å andra än nyss nämnda köpingar ävensom municipalsamhällena synes det utskottet, att man såsom regel bör utgå ifrån, att kostnaderna för fastighetsredovisningens första ordnande, vare sig det blir fråga om ett särskilt fastighetsregister eller man kan nöja sig med ett jordregister (eventuellt med vissa tillägg), bära åligga staten. Vilka kostnader, som med godtagande av denna ståndpunkt kunna falla på staten, är för närvarande fullständigt obekant. Men nämnda samhällens i allmänhet svaga ekonomiska bärkraft, deras likställdhet i så många avseenden med landsbygden, vars fastighetsredovisning staten omhänderhaver, och den befarade oredan i åtskilliga av deras jordförhållanden göra ett dylikt statsingripande, enligt utskottets mening, både rättvist och oundgängligt. Till vad härom ytterligare anförts i motionen nr 224 uttalar utskottet därför sin principiella anslutning.

Statens bekostande av jordredovisningar i municipalsamhällena.

Allt vad nu yttrats avser första ordnandet av fastighetsredovisningen. Kostnaderna för förandet av ett eventuellt register torde däremot bära ankomma på samhällena själva; detta förande belastar ej i avsevärdare grad samhällenas ekonomi.

I detta sammanhang läser utskottet också bära uttala sig om förutberörda motion nr 61 i andra kammaren av herr Zetterstrand. Till begränsande av statsverkets kostnader för den av fastighetsregisterkommissionen föreslagna fastighetsregistreringen har kommissionen föreslagit, att bidrag av statsmedel endast skulle utgå för område, som vid utgången av år 1915 hörde till stadssamhället, en uppfattning vartill departementschefen anslutit sig. Motionären anser nu, att statsbidrag till registerkartas upprättande bör lämnas jämväl beträffande efter 1915 års utgång med stadssamhälle inkorporerade områden, vilka icke före inkorporeringen undergått registrering på statens bekostnad.

Vissa grunder för kostnaderna.
Herr Zetterstrands motion nr 61.

Det synes utskottet, som om åtskilliga skäl talade för billigheten av denna motionärens uppfattning. Utredning torde således bära ske, huruvida några

särskilda invändningar förefinnas mot att statsbidrag får utgå till de områden, som, när registreringen faktiskt sker, tillhöra samhället och för vilka staten icke fått vidkännas några kostnader för jordregisters uppläggande. Huruvida detta statsbidrag, såsom lagrådet ifrågasatt, bör utsträckas jämväl till områden, om vilkas inkorporering ansökan viss tid förut gjorts, må lämnas öppet, men förtjänar utan tvivel ävenledes uppmärksamhet vid den fortsatta utredningen.

* * *

Lag ang.
ändringar av
vissa §§ i la-
gen den 27
juni 1896 om
hemmans-
klyvning,
ägostyck-
ning och
jordav-
söndring.

Några av de lagförslag, som genom propositionen nr 6 förelagts riksdagen, torde i vissa avseenden kräva särskilda uttalanden av utskottet.

Såsom nr 4 i genom förevarande proposition riksdagen förelagda lagförslag ingå *ändringar i vissa §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring*, av vilka ändringarna med avseende å 26, 27, 28 och 29 §§ hänföra sig till spörsmålet om fastighetsregisters uppläggande för städer och stadsliknande samhällen, och därför icke böra antagas utan i sammanhang med förslag om fastighetsregister.

Med detta ämne sammanhänger däremot icke den föreslagna ändringen av 21 § i nämnda lag. Detta sista förslag innehåller huvudsakligen den förändring av nu gällande förhållanden, att jordavsöndring skall av lantmätare eller annan i ägomätning kunnig person avfattas å karta, upptagande, jämte den avsöndrade jorden, sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att områdets läge varder fullt bestämt, samt att denna karta också skall, jämte avhandlingen rörande jordavsöndringen, ingivas till vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavande i och för fastställelse å avsöndringen.

Framläggandet av detta förslag har framkallats av nedannämnda förhållanden. Från lantmäteristyrelsen hade, anmäler departementschefen i propositionen, ingått en framställning om en skyndsam revision av bestämmelserna angående jordavsöndring. Då emellertid denna fråga sammanhänge med jorddelningslagstiftningen i övrigt samt skifteslagskommittéer i sitt betänkande den 28 juli 1911 föreslagit en genomgripande omdaning av avsöndringsinstitutet, hade departementschefen allenast upptagit de bestämmelser i förevarande avseende, som föreslagits av fastighetsregisterkommissionen och medelst vilkas genomförande i allt fall ett steg toges mot ett mera tillfredsställande avsöndringsinstitut.

Kommissionens förslag torde framför allt hava föranletts av förhållandena i ett par relaterade fall inom Brännkyrka socken.

Då utskottet icke ansett sig böra förorda de lagförslag, som hava avseende å fastighetsregister för stad och stadsliknande samhällen, har anledning icke heller syntts föreligga att nu särskilt förorda den föreslagna ändringen av 21 § i lagen om hemmansklyvning m. m. Någon så stor brådskan med denna ändring kan knappast anses föreligga, att icke frågan angående ändrade bestämmelser om jordavsöndring, i anledning av det i sådant hänseende av skifteslagskommitterade framlagda förslaget, kan få på en gång och i ett sammanhang av riksdagen prövas.

Utskottet avstyrker därför för närvarande hela det under 4:o i proposition nr 6 upptagna lagförslaget.

Det under 8:o i propositionen nr 6 upptagna förslaget till *lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad* synes stå i det sammanhang med hela frågan om fastighetsregister, att det näppeligen nu bör avgöras fristående för sig.

Emellertid anser sig utskottet böra till lagförslaget göra följande särskilda erinringar.

Utskottet hänvisar först till sitt föregående uttalande angående den företrädesrätt, som för åtgärder till fastighetsregisters uppläggande synes böra ifrågasättas för i stadens tjänst anställda mättningsmän (stadsingenjörer), och anser, att detta uttalande äger tillämpning jämväl på de förrättningar, varom i nu förevarande lagförslag är fråga.

I motionen II: nr 223 av herrar Holmdahl och Christiernson hava vissa ytterligare erinringar framkommit mot nu ifrågavarande lagförslag och hava motionärerna härvid i motionen intagit och åberopat två till vederbörande statsdepartement inkomna yttranden över förslaget, det ena av svenska stadsförbundet och det andra av 1912 års bostadssakkunniga.

Utan att hava kunnat ingå i en mer detaljerad granskning av nämnda yttranden, finner dock utskottet synpunkter där framförda, som förtjäna en mer ingående granskning än som hittills synes hava kommit dem till del. Stadsplane- och byggnadsväsendets rationella utveckling i städerna är en så viktig omständighet, att all uppmärksamhet måste ägnas åt, att icke genom ett planlöst styckningsförfarande denna utveckling försvåras. Jämväl i nu berörda hänseenden synes ytterligare utredning således påkallad.

Önskvärldheten att om möjligt i en författning få sammanförda alla de författningar, som för städerna skola gälla med avseende å jorddelning, stadsplan, tomtväsen och fastighetsredovisning m. m., har förut framhållits

Lag med
vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad.

Motionen
II: 223.

och lärer således bliva uppmärksammas jämväl vid revisionen av nu förevarande lagförslag.

Motionen
II: 221.

Den av herr Kant väckta motionen nr 221 innehåller, förutom ett ändringsyrkande avseende 24 § i nu förevarande lagförslag, förslag till viss ändring i kungl. förordningen angående särskilda protokoll över lagfarter m. m. den 16 juni 1875. Detta förslag hänför sig närmast till lagen den 26 maj 1899 ang. förändring av tomts område och skulle således kunna vara oberoende av förevarande lagkomplex i övrigt.

Då emellertid nämnda lag skulle upphävas genom den nu föreslagna avstyckningslagen, måste det vara lämpligare att nu icke upptaga motionärens ifrågavarande förslag. Utskottet har därför, utan att närmare ingå på motionärens framställning, ansett, att herr Kants ifrågavarande motion ej nu bör föranleda vidare avseende.

Övriga här ovan ej särskilt berörda lagförslag föranleda intet annat yttrande från utskottets sida än att dessa förslag, i följd av sitt sammanhang med frågan om fastighetsregister för stad och stadslignande samhällen, icke nu kunna av utskottet förordas till antagande.

* * *

Den nya utredningen
irrdiskande.

Utskottet har ingalunda förbisett, att genom den förnyade utredning, utskottet i de omfattande och viktiga ämnen, varom här är fråga, funnit påkallad farhåga kan yppas, att reformen av fastighetsboksvesendet kan bliva undanskjuten längre tid än som kan vara önskvärt. I själva verket torde emellertid något avsevärdare uppskov ej vara att befara av nu förevarande anledning. Ett nytt förslag i de ämnen, som nu hänskjutits under riksdagen, torde kunna föreligga redan till nästa år; i varje händelse bör längre uppskov än till 1918 ej kunna befaras. Jordregisterarbetets hittillsvarande fortgång tyder på, att härför nu beräknad tid kan komma att ytterligare något förskjutas. Ej minst lärer så bli fallet, om municipalsamhällellenas fastighetsredovisning skall i sammanhang med jordregistret i väsentlig omfattning ordnas genom statens försorg.

Utskottet vill emellertid uttala den förhoppning, att den förnyade utredning, varom utskottet, i sammanhang med avvisande av de nu framlagda förslagen, ansett sig böra väcka framställning, måtte i görligaste grad påskyndas.

På grund av allt vad sålunda anförts hemställer utskottet:

1:o) att riksdagen, med avslag å de i propositionen nr 6 innehållna lagförslag, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, efter ytterligare utredning, snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga nytt förslag angående redovisning och registrering av fastigheter i städer och stadsliknande samhällen, upptagande jämväl de huvudgrunder, efter vilka denna redovisning och registrering bör äga rum, ävensom de andra författningar rörande jord- och tomtväsendet i städer och stadsliknande samhällen, som Kungl. Maj:t kan finna böra i sammanhang härmed underställas riksdagen;

2:o) att Kungl. Maj:ts förslag under punkt 28 i andra huvudtiteln om anslag för fastighetsregisters uppläggande och förande m. m. icke måtte av riksdagen bifallas; och

3:o) att motionerna i andra kammaren, nr 61 och 98 av herr Zetterstrand, nr 221 och 222 av herr Kant samt nr 223 och 224 av herrar Holmdahl och Christierson måtte anses besvarade med vad utskottet under punkterna 1:o) och 2:o) här ovan föreslagit.

Stockholm den 9 mars 1916.

På det sammansatta utskottets vägnar:

AXEL SCHOTTE.
